

דער יוד

(DER JUDE)

צייטשריפט

פֿיר אלע יודישע אינטערעסען.

ערשיינט יעדע וואָך.

פֿערלאג: חברה „אחיאסף“.

אבנאמענטס פרייז יאהרליך:
אסטרייך-אונגארן 12.— קראנען.
האלבאיהריג 6.—
פירמעליאהריג 3.—
דייטשלאנד 10.— מארק.
ארץ ישראל 12.— פראנק.
אנדערע לענדער 15.—
אמעריקא, ענגלאנד—10 שילינג.

פרייז פון מודעות (אנצייגען):
פֿיר יעדער קליינע שורה פעמיט
20 העללער, 25 פעניג, 10 קאפ.

דער פרייז פֿיר רוססלאנד:
גאנץ יאהרליך 5.— רובל.
האלב יאהרליך 3.— רובל.
פֿיערטעל יאהרליך 1.50 רובל.
מען קען אויך אויסצאהלען אין
3 ראטען:

ביים אבאנירען — 2 רובל
דען 1טען אפריל — 2
דען 1טען אויגוסט — 1

ענדערען די אדרעסע קאסט
20 קאפ.

Krakau, 28 Juni 1900.

נומער 26.

קראקויא, תמוז תר"ס.

ה. תר"ס — וואכענ-קאלענדער (לוח) — 1900				די טעג פֿון חודש וואָך		תמוז (יוני) יולי-ליפיעץ		נייער ס. אלט. ס.	
די טעג פֿון חודש וואָך		תמוז (יוני) יולי-ליפיעץ		נייער ס. אלט. ס.		די טעג פֿון חודש וואָך		נייער ס. אלט. ס.	
די	חודש	וואָך	תמוז (יוני) יולי-ליפיעץ	נייער ס.	אלט. ס.	די	חודש	וואָך	תמוז (יוני) יולי-ליפיעץ
18	זונטאג	1	יולי	1	18	1	זונטאג	1	יולי
19	מאנטיאג	2		2	19	2	דינסטיאג	2	
20	דינסטיאג	3		3	20	3	מיטוואך	3	
21	מיטוואך	4		4	21	4	דאנערס.	4	
22	דאנערס.	5		5	22	5	פֿרייטיאג	5	
23	פֿרייטיאג	6		6	23	6	שבת	6	פרשת חקה.
24	שבת	7		7	24	7			
קורצע פֿערצייכנונגען פֿון דער יודישער געשיכטע.									
טאג		יאהר		געשטאָרבען אין ראמי רבנו חם, רש"י אייניקיל.					
די		תקלא		אין נתפּש געווארען הגי כהר"ם מרוטנבורג.					
די		ה. מ. ו		געשטאָרבען אין בערלין הגי ר' עזריאל הילדסהיימער.					
די		ה. תרנ"ט		געהרג'ט אין אומן און אין אנדערע פּוילישע שטערט 30 טויזענד יודען אין לויף פֿון 3 טעג.					
ה		ה. תתקכ"ח		האָבען די ערשטע קרייצפֿאהרער געהרג'ט יודען אין קעלן.					
ו'		ה. תתנ"ו		האָט נבוכדנצר איינגענומען ירושלים.					
ח'		ה. תתנ"ו		האָבען די קרייצפֿאהרער געהרג'ט יודען אין געלדערן.					
ט'		ה. ת"ש		וענען פֿערברענט געוואָרען 24 וואָגען ספרי תלמוד אויף בעפֿעהל פֿון פֿראנצ. מלך לודוויג XI אין פאפסט גרעגאָר XI.					

אינהאלט:

- (א) דער 4-טער ציוניסטען-קאָנגרעס. י. וואַרטשקאָו.
(ב) אַ קליינער ודוי. ח. ד. הורוויץ.
(ג) פּאָליטישע איבערזיכט. י. ל.
(ד) דער 4-טער קאָנגרעס.
(ה) צוועלף יאָר אין ארץ-ישראל. הולדא יעבין.
(ו) צום בילד. (אין חדר אין אראביען)
(ז) די יודישע וועלט.
(ח) אלגעמיינע וועלט-נייעס.
ט צום מלוה. נעדיכט. אברהם רייזען.
י קאליקעס. ערצהלונג. מ. ספּעקטאָר.
יא) די חברה'שע געפֿיהלען ביי דער טהיער-וועלט. א. ע.
יב) די רויטע יודליך. פֿעלעטאָן. שלום עליכם.

צו אבאָנירען:

אין וויען:

E. Torczyner, Wien I, Rudolfsplatz 6.

אין קראקא:

Administration „DER JUDE“, Krakau, Gertrudy 19.

אין ווארשא:

Verlag „Achiasaf“, Warschau, Postkiste Nr 25, mündlich: Twarda 6, Thür II.

אין לאדז. ביי אונזערעס פערטערער:
S. Hochberg, Lodz, Cegielnianastr. 36.
ער יוד איז אויך איינגעטראגען אין דער צייטונגספרייזליסטע דער ק. ק. עסטרייכישען פאסט אונטער דער נומער:
1920 a Nachtrag VII.

געזעלשאפט „ברמל“ ווארשא

אויסשליסליכער פערקויף פיר גאנץ רוסלאנד
פון נאטירליכען ווייז און האניאק

וועלכער ווערד אויסגעארבייט
אין די וויינגערטנער
פון די

ידישע קאלאניעס

אין

ארץ ישראל

די מארקע איז בעשטעטיגט
פון דער רוסישער רעגירונג.

דער עטיקעט איז בעשטעטיגט פון דער רוסישער רעגירונג.

הויפט-קאנטאר אין ווארשא, נאלעווקי נו' 21, טעלעפאן נו' 1433.

אדרעססע פיר בריעף: Товарищество Кармель Варшава פיר טעלעגראפיען: Варшава Кармель.
אכטהיילונג פיר זיד-רוסלאנד אין אדעססא רישעליעווסקאיא ין דעם הייז פון ה' כארבאש

אדרעססע פיר בריעף: Товарищество Кармель Одесса פיר טעלעגראפיען: Одесса Кармель.
צו אדעססער ראיאן געהערען די גובערניעס: חערסאן, קישיניעוו, יעקאטערינאסלאוו, פאדאלסק, קיעוו, חארקאוו, פארטאווא, קרים און קאיקאוו.
פיליאלע פון „ברמל“ אין קארלסבאד

אין קארלסבאד איז געעפֿענט געווארען א פיליאלע צום פֿערקויף פון כרמל-וויין אויף דער קרייצגאססע נו' 86, און אלע
געסט וועלכע קומען אין די עסטרייכישע בעדער קענען בעקומען כרמל-וויין פון דער קארלסבאדער פיליאלע. די אדרעסע אין קארלסבאד איז:
Gesellschaft „KARMELE“ Kreuzgasse Nr. 86 vis à vis der grossen Colonade.

אונזערע וויינען און קאניאקען בעקומט מען אין אלע וויינהאנדלונגען.

כרי צו בעוואַרנען כרמל-וויין און קאניאקען פון נאכגעפֿעלשטע, פֿערקויפֿען מיר אונזערע וויינען און קאניאקען נור אין פֿלעשער
פֿערזיגעלט מיט אונזער סטעמפעל און פֿערקניפט מיט דער פֿלאַמבע פון „כרמל“.

זעהר וויכטיג!

פיר ליידענדע אויף העמארידען און פוקלעס

== אפאראט ==

וועלכער וויילט גרינדליך אהנע אפעראציען.

פרייז מיט פארטא 2 רוב' 50 קאפ'.

Zakład optyczny, Herman Feldblum, Warszawa, Bielańska Nr. 7.

ערקלערונג צום אפאראט ווערט בייגעלעגט.

גאלוואנישע אנשטאלט

יהושע טייטעלבוים ווארשא, דזיקא 18.

ניממט אן צו פֿערטילטען, פֿערזילבערן, פֿערניקלען, אקסידירען אונד
בראָנזירען פֿערשיעדענע מעטאל-ארבייט. אויך ווערדען אנגענאָממען
אלטע זילבערנע אונד פֿערזילבערטע כלים אויפֿצופֿרישען וויא ניא, צו
מעסיגען פרייען, גארנאטירט פֿירדויערהאפֿטיגקייט. בריעף-אדרעסע:

Sz. Teitelbaum, Warszawa, Dzika 18.

נור מיט עטליכע רובל

קען יעדער מענטש ביי זיך אויפֿן אָרט א גוטע פרנסה איינפֿיהרען.
אזוי ווי איך ניב צו ערקלערען דורך א בריעף געגען א 7 קאפֿ מאַרקע
אדרעסירען:

Варшава, Найдичу До востребования.

!! היטע זיך פאר !! פאלשקייט!

ווייל עס האבען זיך געציגט נאכגעמאכטע אפאראטען
געגען העמארידען און פוקלעס ביטטע צו בעאכאכטען די
אריגינעלע מיט 2 מעדאלען און פירמע.
D. Moszkowski, Warszawa, Muranów 16.

ערלויבט דורך ווארשויער מעדיצינים-בעהערדע אויף אלגעמ'
האנדעלס-גרינדע לויט נו' 5466.

WENEZUELA

ערפינדונג די ה'

Szymon Cohen, ul. Dzika Nr. 9.
w Warszawie

בעזייטיגט זאמער שפרענקליך און הייט-פֿלעקען און מאכט
עדעל די הויט.
פרייז 75 ק' איין סלאָיק, איין האלבער סלאָיק 40 ק'. פערקויף
אין אלע אפאטהעקען, מאגאזינען און פערפֿומערייען.

דער יוד

צייטשריפט

פֿיר אלע יודישע אינטערעסען.

ערשיינט יעדע וואָך.

— פֿערלאַג: חברת "אחיאסף". —

דער פרייז פֿיר רוססלאנד:
גאנץ-יאָהרליך — 5 רובל.
האלב-יאָהרליך — 3 רובל.
פֿירטעל-יאָהרליך 1,50 רובל.

מען קען אויך אויסצאהלען אין
3 ראטען:

ביים אבאנירען — 2 רובל
דען 1 מען אפריל — 2 "
דען 1 מען אויגוסט — 1 "

ענדערען די אדרעסע קאסט
20 קאס.

אבאנאמענטס פרייז יאָהרליך:
אסטרייך-אונגארן — 12 קראָנען.
האלב-יאָהרליך — 6 "
פֿירטעל-יאָהרליך — 3 "
דייטשלאנד — 10 מאַרק.
ארץ ישראל — 12 פֿראַנק.
אנדערע לענדער — 15 "
אמעריקא, ענגלאנד — 10 שילינג.

פרייז פֿון מודעות (אנצייגען):
פֿיר יעדע קליינע שורה פעמיט
20 העלער, 25 פענינג, 10 קאס.

Erscheint Donnerstag.

Krakau, 28 Juni, 1900.

נומר 26.

קראקווא. תמוז תר"ס.

פֿערשטעהען איינער דעם אנדערען, מיר לערנען זעלבסטשטענדיג לעבען.
מען זאגט אז די צייגער שלאָגען ניט זייערע קינדער ווען זיי האָבען
עפֿים אַ פֿלי צערבראָכען, נאָר זיי שלאָגען זיי פֿריהער פֿדי זיי זאָלען זי
ניט צוברעכען. אויב דאָס איז אַמת קענען מיר אויך ביי די צייגער עפֿים
לערנען. לאָמיר פֿריהער, פֿאַר דעם קאָנגרעס, איהם בעטראַכטען, אַג-
ווייזען די חסרונות, דאָן וועלען מיר האָבען נאָכ'ן קאָנגרעס אויף וועני-
גער פֿעהלער אָנצווייזען.

* * *

די צוויי וויכטיגסטע זאכען וואָס דער פּאָליטישער ציוניזם האָט
בעשאַפֿען זענען געוויס די באַנק און דער קאָנגרעס. אַצונד, ווען מיר
שטעהען שוין אַזוי נאָהענט פֿאַר דעם קאָנגרעס וואָלט זעהר ניצליך גע-
וועזען אז די פֿערשידענע ציוניסטען זאָלען די מחלוקת'ן אויף אַ שטיק
צייט אַוועקלעגען אין אַ זייט. די מחלוקת'ן וועלכע זענען אפשר ניצליך
אַ גאָנץ יאָהר קענען איצט נור שעדליך זיין. אַצונד איז יעדער מחויב
דעם קאָנגרעס אין יעדער הינזיכט צו אונטערשייטען. דער לאַנדאָנער
קאָנגרעס דאַרף אונבעדינגט אינהאַלטס-רייכער זיין און דאָס איז נור
מעגליך ווען מיר וועלען וויסען וועמען מיר זאָלען אַהין שיקען.

פֿאַר דעם III קאָנגרעס האָבען מיר שוין וועגען דעם אין "יוד"
(נו. 10, 1899) גערעדט און דאָן האָבען אויך אנדערע אין אנדערע ציי-
טונגען דיעזען פונקט בעשפּראַכען. מיר רעכענען דאָך נאָך פֿאַר נייט
וועגען דעם אויך אַצונד צו רעדען. אין אמת'ן איז דאָך דאָס דער וויכ-
טיגסטער פונקט. מיר ווייסען שוין היינט אז פֿון קאָנגרעס דאַרפֿען מיר
ניט ערוואַרטען "גאָט ווייס וואָס", מיר זענען שוין אַזוי ווייט פֿאַרגעשרי-
טען אין דער בעוועגונג אז מיר רעדען זיך שוין מעהר ניט איין איבער-
נאָטירליכע זאכען ווי למשל אז די דעלעגאטען וועלען פֿאַלעסטינאָ אָב-
קויפֿען א. ד. ג. מיר ווייסען שוין היינט אז דער צוועק פֿון קאָנגרעס איז
צו מאַכען קודם כָּל אַ סך-הַל פֿון דעם יאָהר-אַרבייט, אָבערהייער דין
וְהַשְׁבּוֹן פֿון אונזערע פֿיהרער וואָס זיי האָבען אויפֿגעטוהן אין פֿערגאַנג-
גענעם יאָהר, אָנווייזען די פֿעהלער פֿאַלס מען איז אַוועקלעכע בעגאַנגען,
זוכען מיטעל די פֿעהלער אויסצובעסערן ווי ווייט מעגליך און אויסאַר-
בייטען אַ פּלאַן וואָס און ווי אַזוי מען האָט צו אַרבייטען אין קינפֿטיגען
יאָהר; דאָן צו בעשפּרעכען די נייע פֿראַגען וועלכע זענען אין קוֹשֶׁך פֿון
קאָנגרעס-יאָהר אויפֿגעשווימען א. ד. ג. אַט צו דעם אַלעמען דאַרפֿען
מיר מענשען! מענשען אין פֿאַלעס זיין פֿון וואָרט. מיר מוזען קלויבען
און טאַקע גוט קלויבען און ניט זיך פֿערלאָזען אויף די קאָמיטעטען פֿון
די פֿעראייניגטע אָדער אויף די שְׁקל-זאַמלער, נור אַלע שְׁקל-צאַהלער מוזען
זיך רעכט אינטערעסירען מיט די וואָהלען (וויבאַרעס), אויסקלויבען
אַוועלכע מענשען וועלכע זענען, קודם-כָּל, מיט דער בעוועגונג גוט בע-
קאַנט, מיט אַלע איהרע פרטים. דעלעגאטען וועלכע טהיילען מעהר אָדער
וועניגער דיוועלכע מיינונגען פֿון די שְׁקל-צאַהלער וועלכע זיי פֿערטרע-

! צו אונזערע אבאנענטען!

מיר ערלויבען אונז צו דערמאָהנען אונזערע געהערטע האַלביעהר-
ליכע אַבאָנענטען, אז

דעם 1-טען יולי. ד. ה. מיט דיזער נומער

ענדיגט זיך זייער אַבאָנעמענט, און מיר בעטען, זיי זאָלען צייטליך איינ-
צאהלען פֿאַר דעם צווייטען האַלבען יאָהר — 3 רובעל.

דעם ערשטען יולי ענדיגט זיך אויך דאָס אַבאָנאמענט פֿון די
חותמים וועלכע האָבען איינגעצאָהלט די ערשטע ראַטע — 2 רובעל פֿאַר
דער צייט פֿון 1-טען אפריל ביז ענדע יאָהר, און מיר דערמאָהנען זיי
אַריינצושיקען באַלד די צווייטע ראַטע — 2 רוב' כדי זיי זאָלען בעקו-
מען די ווייטערע נומערען אין דער צייט.

ווער עס האָט זיך נאָך נישט בענוצט מיט דער געלעגנהייט צו
קויפֿען "די פאלקסגעשיכטע" פֿון פּראָפ' גרעץ צום ביליגען פרייז,
דערמאָהנען מיר, אז אַלע יעהרליכע אַבאָנענטען און אויך די, וועלכע
האָבען אַבאָנירט פֿון 1-טען אפריל ביז ענדע יאָהר קענען בעקומען די
פֿאַלקסגעשיכטע (וועלכע קאָסט 4 ר') פֿאַר 1 רוב', מיט פּאַרטאָ —
1,50 ר'; געבונדען אין 2 פּאַרטאָבענדער — 1,60 ר', מיט פּאַרטאָ 2,10 ר'.
"די פאלקסגעשיכטע" איז צו בעקומען ביליג נור נאָך אַ קורצע
צייט, היינט ביז דעם 1-טען אויגוסט.

די אדמיניסטראציאן.

דער פיערטער ציוניסטען-קאנגרעס.

די ציוניסטען-קאָנגרעסען זענען געוויס איינע פֿון די וויכטיגסטע
עראייגניסען אין לעבען פֿון אונזער פֿאַלק; עס איז אַלואַ קיין וואונדער
ווען מען שרייבט פֿיעל פֿריהער, פֿעט און נאָך זיי. די וויכטיגקייט פֿון
קאָנגרעס פֿאַלל האָבען אויך אנערקאַנט די גענער פֿון ציוניזם. אין דער
וויקליכקייט קענען מיר די צייט פֿון דעם ערשטען קאָנגרעס רעכענען
אַלס אַ אָנהויב פֿון אַ נייעם לעבען אין אונזער געשיכטע, אַלס אַ אָנהויב
פֿון סוף, פֿון סוף פֿון דעם פֿינסטערען גרות. נאָר ווי אַזוי וויכטיג דער
ציוניסטען-קאָנגרעס זאָל ניט זיין פֿאַר יעדען-פֿאַר אונז ציוניסטען איז ער
נאָך וויכטיגער, נאָך טייערער, ווען מיר ציוניסטען ווייזען אַהין די חסרונות
פֿון קאָנגרעס, איז דאָס געוויס מיט אַ גוון: מיר ווילען די חסרונות אויס-
בעסערן, די גענער שיינפֿען און מיר קריטיקירען.

דער ציוניסטען-קאָנגרעס איז אין פֿיעל פֿאַרטיג וויכטיג. די גרעסטע
וויכטיגקייט פֿון איהם איז, וואָס ער דיענט אונז ציוניסטען אַלס אַ "פֿאַ-
ליטישע שולע", אַ שולע פֿאַר דערוואַקסענע, אַ שולע אין וועלכער מיר
לערנען אין אונזער לעבען אַ שטיקל סדר איינפֿיהרען; מיר לערנען אונז

נור קלויבען — דאן וועלען מיר שוין געפינען. צום גליק איז דער איצ-טיגער קאנגרעס ווייט פֿון די וואַרמע און קאלטע בעדער וואוהין אינווערע קראנקע גבירים פֿאָהרען געוועהנליך. האָבען מיר דאָך אין באַזעל אַ דאַנק די בעדער אַ נישט קליינע צאָהל געהאַט דעלענאַטען וועלכע זענען "אויך" אויף דעם קאָנגרעס געקומען. ניין! נישט "אויך" — דעלענאַטען, נאָר ספּעציעלע דעלענאַטען דאַרפֿען מיר האָבען, ד.ה. אַזעלכע וועלכע פֿאָהרען צום קאָנגרעס ווייל מען האָט זיי אַהין געשיקט, ווייל זיי האָבען אַ ערנסטען אינטרעס אין דער זאַך.

מיר ווייסען שוין אַצונד די טאַגעסאָרדנונג פֿון דעם 4-טען קאָנגרעס, ד.ה. דאָס איבער וואָס מען וועט דאָרט רעדען. איבער די אַלע פונקטען איז גייטסיג אין יעדער שטאַדט וואו עס געפינט זיך אַ גרופּע ציוניסטען — צו בעשפּרעכען און דאַמאלס דאַרף דער קאָנדיראַט וואָס זאָל אויסגעקליבען ווערען צום קאָנגרעס ערקלערען זיין שטאַנדפּונקט ד.ה. זיין מיינונג איבער די אַלע פונקטען — דערפֿון וועט מען שוין במילא וויסען צי קענען די בעטרעפֿענדע גרופּע פֿערטרעטען.

אַצונד ווילען מיר איבערגעהען צום אינהאַלט, ד.ה. צור טאַגעס-אָרדנונג פֿון קאָנגרעס. דורכלעזענדיג די טאַגעסאָרדנונג געפינען מיר אַס גייטסיגסטען אויף איין פֿונקט זיך אַבצושטעלען. מיר מיינען די באַנק. מיר וואָלטען אויך געקענט פֿיעל זאָגען ווענען דער "קאָנגרעס-קולטור", אויך נישט וועניגער ווענען דער קאַלאָניאַליזאַציאָנס-קאָמיטאַט וועלכע טהוט גאָר נישט ווייל זי קען גאָר נישט טהון, נאָר דאָס אַלעס זענען מעהר אָדער ווער-ניגער טהעאָרעטישע פונקטען, וועלכע האָבען געוויס אַ גרויסען ווערט, נאָר איז אָבער די באַנק וויכטיגער פֿאַר אַלעס, און — דאָס איז דער עיקר — עס איז יעצט אַ געפֿאָהרע אינווער באַנק זאָל פֿאַר עבֿיג פֿערלירען דעם האַראַקטער פֿון "אַ פֿאַלקס-באַנק". מיר וועלען זיך באלד דייטליכער ער-קלערען.

ווי עס איז דעם לעזער בעקאַנט, האָט דער 3-טער קאָנגרעס ווער-ניג צייט געהאַט פֿערשידענע פונקטען פֿון די באַנק-סטאַטוסען איבער-צוגאָדערשען; עס איז דערפֿאַר צו דיעזעס צוועק אויסגעקליבען געוואָרען אַ באַנק-קאָמיטאַט וועלכע האָט ספּעציעל זיך מיט די דאָזיגע פונקטען צו בעשעפֿטיגען. גליקליכער-ווייזע האָט די דאָזיגע קאָמיטאַט ווירקליך געאַרבייט נישט אַזוי ווי די אַנדערע קאָמיטאַטען, וועלכע ווערען אויס-געקליבען פֿון יאָהר צו יאָהר — גאָט ווייסט צו וועלכען צוועק.

אין נ. 11 "די וועלט" זענען אָבנעדרוקט די פונקטען וועלכע זע-נען — וועניגסטענס נאָך דער מיינונג פֿון דער קאָמיטאַט — אויסגעבעסערט.

האָט מען אויך געהאַרט ווי חמץ דעם גרינגער. אונזער אורח האָט נעבֿיג געמוזט איבעררייסען זיין דרשה אין מיטען און מיט בוינות אָבטרעטען פֿונעם טיש און הערען ווי די רויטע יודליך פֿאַרטייטשען. צעקייטען זיינע ווערטער איטליכער נאָך זיין השגה און נאָך זיין פֿאַרשטאַנד.

— ער וויל שקאַלעס... שקאַלעס נע זשעלאַעס... פֿון יענער זייט טייך... וואָסערע לאַקשען... עפֿים דערצעהלט ער ארץ-ישראל... מע באַ-דאַרף חברות... חברות נע זשעלאַעס... וואָס זאָגט איהר אויף זיין פֿיסק?... כּוואָלט אַ בעלן געווען זיין דאַרטען... שאַ לאַז זיין שטיל... וואָס בזמ דו פֿאַר אַמאָכער... ארץ-ישראל לאַזט מיך... אַז מע זאָגט משוגע זאָל מען גלויבען... איהר זענט מחילה אַבהמה... פֿאַר, אָט האַפּסט דו אַ פֿאַטש... חברות, חברות באַדאַרף מען... ס'אַ משל נו און געלד?... געלד, געלד!... — איהר הערט? עס האַלט שוין ביי געלד! — אַזוי מאַכען די נגידים און האַפען זיך ביי די קעשענעס — דאָס מיינט מען אונז אַ פֿנים. קומט לאַמיר געהן אַהיים...

— איין "אַקעלע" וועט זיין ביי אייך היינט? — רופֿען זיך אַן די חברה "שניין מיט ברויט" צו איינעם פֿון די נגידים.

— אַוודאי ווי דען איז אַנדערש? וואו זענט איהר נעכטען געווען?
— נעכטען זענען מיר געווען "איף" ביים "חכם" ביזן ערשטען מנין.
— אַזוי? ווער איז באַגראָבען געוואָרען? ווער האָט געחאַפט דעם טאַטער? דערצעהלט, דערצעהלט.

— איי פֿרענט נישט, ס'איז געווען אַ רעכטע שרפה! פֿריהער האָט דער "סטאַטיק" געזונגען "אַתּכנת שבת"ל" ווי געוויינטליך, און דער "נשרף" האָט געשוויצט; נאָכדעם האָט איהם דער "בעל תּכלית" געפאַקט מיט פֿיער מלכים קענען דריי טייז, גוט אָבגעשמיסען, געצויגען פֿון איהם די עצמות, אַ דרייעריל בלינד, אַ פֿינפֿעריל אויף צוויי, צוויי פֿינפֿערליך אויף דריי, און דריי אויף מיינע דריי, — ביי ס'איז אויסגעגאַנגען פֿאַדעם, האָט ער איהם

טען, אַזוי אַז דער דעלענאַט זאָל ווירקליך אַ גאַנצע גרופּע ציוניסטען פֿאַרשטעלען און נישט נור ער זיין אייגענע פֿערזאָן פֿערטרעטען — דעלענאַטען וועלכע האָבען גענוג האַראַקטער זייערע איבערצייגטע מיינונגען דורכ-צופֿיהרען, וועלכע שרעקען זיך נישט פֿאַר "גרויסע" און נאָך "גרעסערע", וועלכע ווערען פֿלל נישט פֿיל פֿאַר אַ גביר אָדער פֿאַר אַ באַראָן, וועלכע קלאַטשען און קלאַפֿען נישט נור דערפֿאַר ווייל דער יאָגן קלאַטשט און קלאַפּט, נאָר וועלכע הערען זיך צו וואָס יעדער זאָגט און האַלטען נור מיט דעם וועלכער שטעהט אויף זייער שטאַנדפּונקט, קורץ וועלכע זענען זעלבסטשטענדיג אין זייער דענקען און ערנסט איבערגעבען דער זאַך. אָט אַזוי מוזען אויסזעהען אַלע דעלענאַטען ווען דער קאָנגרעס איז ביי אונז טייער! און מיר האָבען נישט וואָס מוזא צו האָבען וואָס ווען יעדער וועט זיך האַלטען פֿעסט ביי זיינע מיינונגען, ד.ה. אייגענטליך ביי די מיינונגען פֿון זיינע אויסקלויבער, וועלען דאָן פֿיעל פֿערשידענע מיי-נונגען פֿאַרקומען, וועלכע וועלען אַפּשער נישט קענען קומען צו אַ רעזוכ-טאַט. געוויס וועלען פֿאַרקומען פֿערשידענע מיינונגען, נאָר דאָס איז פֿלל וכלל קיין אומגליק; פֿערקעהרט, דאָס גיט צו לעבען דעם קאָנגרעס און דורך איהם דער גאַנצער בעוועגונג. זאָל נור יעדער זיך אויסרעדען, קלאַר ער-קלערען וואָס ער וויל, אַזוי אויך דער צווייטער, דער דריטער, אַזוי לאַנג ביז דער בעשפּראַכענער פונקט וועט יעדען גענוג קלאַר זיין; דאָן וועט שוין דער רוב ענטשיידען ווי אַזוי עס זאָל בלייבען.

נאָר איז אַ פֿראַגע: צי קענען מיר איבערהויפּט אַזעלכע דעלענאַ-טען בעקומען?

נישט פֿיעל טראַכטענדיג קענען מיר ענטפֿערן מיט אַ בעשטימטען יאָ! דאָס היינט עבען אָב נור פֿון אונז אַלע יאָגל-צאָהלער. וואָס בער-סער, וואָס טיעפֿער מיר פֿערשטעהען דעם ציוניזם, זיין צוועק און די מיטעל וועלכע ער ווענדעט אַן אום דעם צוועק צו עררייכען — אַלין בער-סערע פֿערטרעטער וועלען מיר קלייבען. מיר דאַרפֿען נור איין מאָל פֿאַר אַלע מאָל אַראַבואַרפֿען פֿון זיך דעם געדאַנק אַז דער גביר "ווייל גאָט האָט איהם פֿיעל געלד געגעבען איז שוין פֿילא לייטישער, פֿיינער פֿון אונז", אַזוי צו רעדען איז אַ פֿיטער אונזין. איך גלויב אַז ווען מיר זאָלען האָבען אַ סטאַטיסטיק וואָלטען מיר פינקט דאָס פֿערקעהרטע געזעהען, מיר וואָלטען געמליך געזעהען אַז זעהר אַפֿט פֿאַרט זיך געשירזט מיט לייטישקייט זעהר שווערליך. נאָר אַזוי ווי מיר האָבען דערווייל נישט אַזאַ מין סטאַטיסטיק מוזען מיר פֿעסטזעטצען אַז יעדער מענטש קען זיין גוט און פֿיין נישט אָבהענגענדיג פֿון דער קעשענע. דער עיקר איז, מיר זאָלען

פֿעלעטאָן.

די רויטע יודליך.

איין אויסגעטראַכטע זאָך

פֿון

שלום-עליכם.

דאָס זעכסטע קאַפיטעל.

[דער פֿרעמדער פֿאַרשוין שטעהט אויף פֿונעם טיש און די רויטע יודליך רעדען אַלע אינאיינעם, זיי שפּאַרען זיך, אמפּערען זיך, שרייען איבער איינס דאָס אַנדערע אין צוגעהן זיך בשלום אַהיים.]

די רויטע יודליך, כל־זמן זיי שוויגען שוויגען זיי, נאָר אַז זיי הויבען אָן צו רעדען רעדען זיי פֿון פֿייער און פֿון וואָסער און מיט הענט און דוקא אַלע אינאיינעם; זיי שרייען, זיי ליאַרעמען, זיי גרייגערען ווי די סאַראַקעס אין וואַלד, עס מאַכט זיך זיי נישט צו דאָס מויל; דער כּח פֿון אַ מענטשען איז דעמאָלט גאָר נישט אומשטאַנד זיי אָבצושטעלען, וויפֿיעל דער אורח האָט זיי נישט געבעטען מע זאָל איהם לאָזען רעדען, אויסלאָזען דאָס וואָס ער האָט אָנגעהויבען, וויפֿיעל דער עולם האָט נישט געפאַטשט מיט די הענט אין טיש און געשריגען ששש! שששש! שששש! שטילער! שטיל זאָל זיין! עס האָט נישט געהאַלפֿען קיין שמע-ישראל, האָט טהו זיך אַז אַ מעשה! אפילו די נגידים

נאך דאך ווען מיר לעזען דורך דיעזען פונקט, מאכען מיר דאך פון זיך אליין הונק אנדערענדיג די באנק "פאלקס-באנק".

אונזער באנק איז נישט געגרינדעט געווארען פאר 1 אדער פאר 10 יאָהר; זי מוז זעהן לאנג עקזעסטרען, ווייל זי האט זעהן פילע דורכצופיהרען. אזא מין אינסטיטוט מוז תמיד פערטרעטען נור דעם פאלקס-ווילען. פילע ווערטער דאריבער צי פערלירערען איז נישט נייטיג. איך דענק אז יעדער ציוניסט וואס מיינט עס ווירקליך ערנסט מיט זיין "פאלקסטום" וועט איינזעהען, ביי וואס די זאך שטעהט אונד אויך וועט געוויס אלעס אנווענדען אז דער דאזיגער פונקט זאל גענצליך אויסגע- מעקט ווערען און אויף זיין ארט זאל מען בעשטימען אז יעדער אק- ציאנער אָהן אַ שום אויסנאָהמע האָט נור איין שטימע. (פון די "גרינד- דער-אקציעס" איז נאטירליך דאָ די רעדע נישט).

נישט בעסער זעהט אויס דער פונקט 99, וועלכען אונזער קאמיסאָן האָט אויך איינשטימיג אָנגענומען. עס איז, דאכט זיך, יעדען פער- שטענדליך אז ווען מען האָט אַ וויכטיגען פאָסטען צו פֿערנעכען זוכט מען תמיד אזא מענטשען וועלכער איז דערצו פֿעהיג. מיר האָבען אַזונד אַ באַנק און אַ באַנק מוז האָבען דירעקטאָרען. נאטירליך איז נישט יעדער פֿעהיג צו פֿערנעהמען אזא שטעל. אַ דירעקטאָר פֿון דער יודישער באַנק מוז נישט נור בעזיטצען און האָבען די אלע קענטניסע און פֿעהיגקייטען וואָס יעדער דירעקטאָר פֿון אַ גרעסערע באַנק דארף האָבען, נאָר ער מוז אויך זיין אַ פֿערזאָן, וועלכע איז דעם פֿאָלק גוט בעקאנט, און פֿון איהם בעלעבט. האָט דאָך אונזער באַנק ביי אלע איהרע געשעפֿטליכע אַר- בייטען נאָך אַ העכערעם ציעל. אַזונד לעזט אויפֿמערקזאָם דעם פונקט 99 וועלכער רעכענט אויס די מעלות וואָס איינער דארף האָבען כדי ער זאל קענען ווערען דירעקטאָר:

"פֿון אַ דירעקטאָר ווערט געפֿאָדערט דאס דערוועלכער אליין און נישט אין געמיינשאַפט מיט איינער אנדערען פֿערזאָן זאל איינצאהלען דער באַנק פֿאַר אַקציעס די סומע פֿון 500 פֿונד שטערלינג. נאָר דער אויפֿזיכט-דאטא האט אָבער דאָס רעכט אויך אזוינע פֿערזאָנען אויסצוקלייבען פֿאַר דירעקטאָרען, וועלכע האבען איינגעצאהלט פֿאַר אַ קלענערע צאָהל אַקציעס".

ווי איהר זעהט איז דאָ אַפֿיציעל אָנערקענט אז דער וואָס האָט אזוי פֿיל געלד אז ער קען אָבשאַפֿען אַ 500 פֿונד שטערלינג (א ערך פֿון 5000 רובעל) דער איז שוין בִּמְלָא רִאוי צו ווערען אַ דירעקטאָר פֿון דער יודישער "פאלקס באַנק". — דער "אָבער" אין § 99 — בעווייזט אז אונזער געהערטע קאמיסאָן האָט ווי געפֿיהלט אז דער פונקט שטימט

אונזער באַנק שטאַלצירט מיט רעכט דערמיט וואָס ביי אַזונד האָט זי שוין 120 טויזענד אַקציאָנערען און זי וועט געוויס פֿיל מעהר האָבען און דערפֿאַר קען זי זיך רופֿען "פאלקס-באנק". נאָר זעהר פֿריה שטאַלציע- רען מיר, ווען די פונקטען 76 און 99 וועלכע זענען פֿון דער באַנק-קאָ- מיסאָן (ד"ר ע. קאָקעש, ד"ר ר. שויער, בעלקאָוסקי און רויזענבוים) איינשטימיג אָנגענומען געוואָרען — זאלען אויך פֿון 4-טען קאָנגרעס אָנגענומען ווערען.

אין פונקט 76 הייסט עס אז ווי באַלד די אַקציאָנערען האָבען איבער עפֿים אָבצושטימען דורך צעטעל (נישט דורך דער האַנד אויפֿ- הויבען), און דאָס זענען נאטירליך די וויכטיגסטע אָבשטימונגען, זאָ האָט יעדער אַקציאָנער

"איין שטימע פֿאַר יעדע אַקציע ביי 5, וואס מעהר אַקציעס ער האָט ביי 105 האָבען שוין יעדע 25 שטיק איין שטימע, און נאָך העכער האָבען שוין יעדע 100 אַקציעס איין שטימע" ("די וועלט" ניו 11 זייטע 5).

דורך אזא פונקט נישט מען איבער די באַנק אין די הענד פֿון איינצעלנע מענטשען. אין אמת'ן ווער זענען דער גרויסער רוב פֿון די 120 טויזענד אַקציאָנערען? מעהר פֿון 90 פֿראָצענט אַקציאָנערען האָבען דאָך נור צו איינע אָדער צו צוויי אַקציעס געצייכענט. אזא מין אַקציאָ- נער וועט אלזאָ האָבען (אויב דער פונקט וועט פֿון קאָנגרעס אויך אָנ- גענומען ווערען) איינע אָדער צוויי שטימען. אַזונד שטעלט אייך פֿאַר נור 10 גרויסע נְבִירִים וועלכע האָבען יעדער צו צעהנטווייזענדהונדערט פֿינף אַקציעס (און דאָס איז דאָך קיין אונמעגליכע זאך; ווערט דאָך דאָס געלד נישט פֿערפֿאלען), זאָ וועט יעדער האָבען נאָכ'ן חֶשְׁבֿון 109 שטימען! אלע 10 צוזאַמען 1090 שטימען! נעמט - ווען איהר ווילט - נור 5 גבירים, זאָ וועלען זיי צוזאַמען האָבען 545 שטימען. נאטירליך ווען אלע אַקציאָנערען זאלען זיך פֿערזאַמלען דאָן פֿערלירען זיך 545 אָדער אויך 1090 שטימען, נאָר אזא זאך בעהויפטען איז דאָך נישט מעהר אלס אונזין. די גרויסע אַקציאָנערען וועלען געוויס קומען (אויב עס וועט נור זיין עפֿים וויכטיגעס) די קליינע וועלען אפשר שיקען אַפֿאַר פֿער- טרעטער אָדער - זאָגען מיר - אז די אַקציאָנערען-פֿערזאַמלונגען וועלען זיין אין דער צייט פֿון קאָנגרעס, דאָן וועט זיין אַפֿאַר הונדערט שטימען פֿאַר די קליינע אַקציאָנערען, אָבער זיי בלייבען דאָך אין דער מינדערהייט! איך ווייס גאָנץ גוט אז די זאך איז נישט אזוי געפֿעהרליך, אז אונזערע נבירים וועלען דאָ נישט זוכען זייערע אייגענע אינטערעסען,

געפֿענט דאָס בלעטיל איז איהם פֿינסטער געוואָרען אין די אויגען. נאָר בעסער פֿון אלע האָט געמאַכט דער "פֿראָפֿעסאָר": ער האָט געקלאָפֿט מיט די זיידען אין "סטוקעלעך" - טי אַ מנע! האָט צוגענומען ביי זיי וואו זיי האָ- בען געהאַט אַ פֿיהרער און אַ גוטען טאָג מיט דער קאפּאַטע... קומט לאָמיר געהן וועלען מיר עפֿים מתקן זיין, איין עבירה די צייט, די נאכט שטעהט נישט....

— אפֿקורסים! הולטייעס! — שרייען די רבנים און די איבריגע כלי- קודש, וואָס האָבען זיך צענויפֿגעשלאָגען באַזונדער אין אַווינקעלע — "טריפֿ- ניאקעס" נאָר ווילען אונז פֿיהרען קיין ארץ ישראל! "גלוחים" ווילען אַראָב- בריינגען משיח'ן! יודען וואָס שווייגט איהר!... גוואַלד! גוואַלד! שמע ישראל!!!

נאָר מעהר פֿון אלע האָבען זיך געשטעלט אַקעגען די געלעהרטע פֿון די רויטע יודליך, די חקרנים, די גריבלער, די פֿילזאָפֿען און פֿאָליטיקער. זיי האָבען געפֿאָדערט מע זאָל זיי געבען צו פֿערשטעהן "על פי חקירה", "על פי שכל", "על פי היסטאָריע", "על פי פֿאָליטיקע" און "על פי מענטשליכקייט", ווי אזוי איז דאָס מעגליך און וואו איז דאָס געהערט געוואָרען, מע זאָל נע- מען אַ פֿאָלק פֿון רויטע יודליך, וואָס זיצען זיך רוהיג שוין צוויי טויזענד יאָהר אויף דער זייט טייף סמבטיון, וואָס מישען זיך נישט צו קיינעם, זאטשעפען נישט קיין פֿליג אַזוי דער וואַנט, זאָל מען זיי פֿלוצים אין מיטען דרינען זאָגען: "נעמט אויך, רויטע יודליך, צענויף, פאַקט אייך איין און פֿאַהרט אַ- ריבער דעם טייף סמבטיון און באַזעצט אייך דאָרטען ערגיץ אין אַוויסט לאַנד צווישען ווילדע טערקען". .. וואָס וועלען זאָגען די אלע איבעריגע פֿעלקער און טאָקי דער טערק אליין?... וואו איז דאָס געהערט געוואָרען אזא מעשה, פֿרעגען מיר אייך, אדרבה באַווייזט אונז פֿון דער היסטאָריע, צי האָט זיך געטראָפֿען ווען אזא געשיכטע? דאָס איז איין מאל אַוועק, און צווייטענס איז דאָך עס אַ פאַטש אין פֿנים פֿאַר דער ציוויליזאַציע, אַ חרפה אַ בושה פֿאַר

לייטען, די גאַנצע וועלט קוקט אַרויס, אז אַט אַט טהומט אַ שיין די זון און עס ווערט ליכטיג אין אלע ווינקעליך, אלע לענדער וועלען ווערען איין לאַנד, אלע פֿעלקער וועלען ווערען איין פֿאָלק, אלע שפּראַכען וועלען ווערען איין שפּראַך, אלע מענטשען וועלען ווערען איין מענטש...

— גוט מאָרגען, מול טוב דיר! גוט פֿערקראַכען! וואָס הייסט אלע מענטשען וועלען ווערען איין מענטש? — שפרונגט אַרויס איינער אַ יונגער מיט ברילען, ווייזט אויס אויך אַ געלעהרטער — מילא אז פֿון אלע פֿעלקער וועט ווערען איין פֿאָלק דאָס פֿערשטע איך נאָך...

— האפֿט זיך נישט — שלאָגט איהם איבער נאָך איינער אַגעלעהרטער מיט אַ גרויסער ליסינע אויפֿ'ן קאַפּ — לאָמיר קאַרשט באַטראַכטען על פי חקירה טאָקי נאָך אַמאָל דאָס אייגענע ווידער צוריק, וואָס ווערט אָנגערופֿען אַ פֿאָלק? וואָס איז דער פֿשט פֿונים וואָרט "פֿאָלק"? פֿון וואָגען נעמט זיך דאָס?

אַ פֿאָלק ווערט אָנגערופֿען נאציאָן — נישט איהם צו פֿאַרשטעהן יענער מיט די ברילען, — דאָס וואָרט נאציאָן שרייבט זיך מיט אַ "ט", נישט מיט קיין "צ" און ליינען ליינעט זיך דאָס דווקא דורך אַ "צ" אַט אזוי: Nation היינט פֿאַרשטעהט איהר שוין?

— ס'איז זעהר נייטיג — רופֿט זיך אָן נאָך איינער אַ געלעהרטער מיט גרויסע ברעמען — ס'איז זעהר נייטיג מע זאָל ווענען דעם אָנשרייבען אַבערדער בוך....

— אַ רעפֿעראַט — רופֿט זיך אָן נאָך איינער אַ יונגער געלעהרטער און איז צופֿריעדען, וואָס איהם איז געראַטעהן אַריינצושטעלען אזא הייך וואָרט. — וואָס איז אייך עפֿים געפֿעלען אַרעפֿעראַט? — רופֿט זיך אָן יע- נער וואָס מיט די ברילען, וואָס איז איהם מקנא אויפֿ'ן וואָרט "רעפֿעראַט" — אַבוך איז עפֿים אנדערש און רעפֿעראַט איז ווידער עפֿים אנדערש. אַ בוך איז אַ טראַקטאַט און רעפֿעראַט איז אַ רעפֿעראַט.

איין, אז איך האב פֿלומ'ישט ספֿקות. גאָר נישט, אַ יונגער, דערצו נאָך אַ יודישער מַשְׁפִּיל, דאַרף דאָך קשיות פֿרעגן: ווי זאָל ער זיך פֿון זיין געוואָנהייט צו פֿלפּול-קשיות אָבנעוועהנען? ווער פֿון זיי איז גערעכט?

"ווי קענסט דו נישט זיין אַנאָמט'ער ציוניסט—שרייטן מינע חברים— ציוניסטען— אז דו האָסט דאָך מיט אַנאָמט ליעב דינע אַרימע ברודער? פֿיהלסט דו נישט די טיעפֿע קלאָרע אין נישט קלאָרע וועהטיגען פֿון אונזער יודישען פֿאַלק? איז דיר אָפֿשער נישט טייער די לָשון-הַקּוֹדֶשׁ'דיגע שפּראַך, די יודישע ליטעראַטור? אז יאָ אזוי ווי קענסט דו נאָך אַ ספֿק האָבען, אז די ביסט גאָר פֿשוט אַ ציוניסט ווי מיר אַלע?"

זיי זענען גרייך גערעכט. וואָס קען איך אויף זייערע טענות ענטפֿערען? איך מוז שווייגען. און אז מינע חברים זעהען, אז איך האָב זיי נישט וואָס צו ענטפֿערען, ווערען זיי נאָך פֿיקשער ביי זיך און זענען ביי זיך זיכער, אז זיי זענען גערעכט. אַ יודישער שרייבער — רעדען זיי זיך איין — מוז אַ ציוניסט זיין. זיין גַשְׁמָה וואָרצלט צו טיעף אין דעם יודישען גרונט.

און איך בין אַ יודישער שרייבער. דאָס וויסען מינע חברים, האָטש זיי לייענען נישט קיין מאָל יודישע ביכליך. זיי זענען צו פֿיעל "איי-ראַפּער" דערצו.

וואָס פֿאַר אַ מין רוהיגע, גליקליכע מענשען זיי זענען, מינע גע- בילדעטע חברים! זיי וויסען אזוי אַלצדינג קלאָר, זיי פֿערשטעהען אַלעס. אפילו וואָס עס טהוט זיך ביי מיר אין האַרצען וויסען זיי בעסער פֿאַר מיר! אין איך בלייב שטענדיג מיט מינע ספֿקות און שאַלזות. און מיין זעלע — די אונרוהיגע זעלע פֿון אַ יודישען שריפטשטעלער — מוטשעט זיך, פֿלאַנט זיך און מאַרטערט זיך און פֿערשטעהט נישט אפילו זיך זעלבסט איהרע אייגענע שמערצען...

— — — אַ פֿערצווייפֿלונגס-ציוניסט! ווי אָפֿט מוז איך אַליין לאַכען פֿון אזוי מְשׁוֹנְהֵדִיגֶען נאָמען! איז דאָס נישט די ריינסטע מְשׁוֹנְהֵדִיגֶע? ווי פֿאַסען ציוניזם און פֿערצווייפֿלונג אין איינעם? ווי קומט פֿייער צו וואַסער? ווי קומט אַ יודישער גביר צו אַנאַקציע פֿון קאַלאָניאַל-באַנק? ווי קומט פֿערצווייפֿלונג, יאָזש צו דעם ציוניזם?

וואָס בעדייטעט דער ציוניסטישער רֶעִיז? ער בעדייטעט, אז דאָס שטאַרקע נאַציאָנאַלגעפֿיהל, וואָס איז איבער טויזענד יאָהר געוועזען אונטערדריקט און פֿערשטיקט אין דער מעכטיגער זעלע פֿון אונזער פֿאַלק, הויבט ווידער אָהן צו ערוואַכען, צו לעבען. ער בעדייטעט, אז אין דעם

— אַלע איבעריגע פֿעלקער זענען עפֿים אַנדערש — האַפט זיך אַרויס נאָך אַ געלעהרטער — און די רויטע יודליך זענען עפֿים אַנדערש! — אַלץ איינס! — שרייט יענער.

— ווי פֿון טאָג צו נאכט! — שרייט דער אַנדערער. — האָט קיין פֿאַראַיבעל נישט, ס'איז קיין שום חלוק נישט! — האָט קיין פֿאַראַיבעל נישט, פֿאַן דיוען ביז דאָזען איז אַ גרויסער "חולאַק"!

— אָבער איין עק מוז עס דאָך האָבען! — שרייט די משכילים — מע באַדאַרף זעהן עפֿים טהון לטובה פֿונים פֿאַלק. מיט אַייערע חקירות וועט דאָס פֿאַלק נישט זאָט זיין. נו אדרבא, טראכט צו עפֿים איין אַנדער מיטעל אז עס געפֿעלט אייך נישט ארץ-ישראל. דאָס פֿאַלק וואַרט, דאָס פֿאַלק קוקט אַרויס אויף אַייר, און איהר האָט אין זינען חקירה, פֿילאָזאָפֿיע, פֿאַליטיקע!... — אַ יושר כּלעבען — העלפֿען אונטער די אַרימע לייט — מע זאָל טאַקי עפֿים אָנהויבען אונז אויך אין זינען האָבען, עפֿים טהון. פֿון אונזער וועגען און פֿון אונזערע קינדערס וועגען...

גאָר קיינער הערט זיי נישט; אַלע ווילען רעדען, קיינער וויל נישט האַרבען, מע רעדט און מע רעדט אזוי לאַנג ביז מע הויבט זיך אָן ביים ליכזויז צעגעהן. פֿריהער פֿון אַלעמען רוקען זיך אַרויס פֿאַוואָלינקע די נגידים, נאָך זיי די חברה "שנויף מיט ברויט", און געהענדיג אַהיים שיט מען מיט גלייכווערטליך; מע באַרעדט, מע שפּעט אָב, מע מאַכט חוּק פֿונים פֿרעמדי דען פֿאַרשוין, וואָס איז אַריבער דעם סמבטיון, און פֿונים רויטען בעל-אכסניה, און פֿון די רבנים, פֿון די געלעהרטע, פֿון די משכילים, און פֿון דער נייער חברה "רויטע ארץ ישראל יודליך", פֿון אַלע רויטע יודליך, און פֿון דער גאַנצער וועלט...

(ענדע קומט)

ניט אזוי גוט מיט די יסודות פֿון אַ פֿאַלקסבעוועגונג און זי האָט דער-פֿאַר דעם אויפֿזיכטסראַטה געגעבען דאָס רעכט אויסצוקלייבען דירעקט-טאַרען אויך מיט וועניגער אַקציעס ווי 500. וויפֿיעל וועניגער? דערפֿון קיין וואַרט, אַלזאָ 499 איז געוויס וועניגער פֿון 500! נאָר—פֿרעגט זיך— צו וואָס דער "אָבער" ווען דער גאַנצער פֿונקט שטעהט אין געגענואַץ מיט דער אידעע פֿון פֿאַלקספֿערטעטונג.

אויף דעם דריטען קאָנגרעס האָט דער פֿונקט וועגען "לעבענס-לענגליכע" גרינדעראַקציעס אַ גרויסע "מלחמה" אַרויסגערופֿען. נישט ווע-ניגער דאַרף אַצונד די מלחמה געפֿיהרט ווערען געגען די אָנגערופֿענע 2 פֿונקטען, גאָר נאָך מיט מעהר ענערגיע! מיט מעהר בעוואוסטזיין אז מען פֿערטיידיגט אַ פֿאַלקסזאַך.

גאָר וועט מען איבערהויפט אַ "מלחמה" פֿיהרען געגען די בע-שפּראַכענע פֿונקטען? דאָס היינט אָב פֿון אייך שְׁקל-צאָהלער! דאָס היינט אָב פֿון דעם וועמען איהר וועט שיקען נאָך לאַנדאָן אַלס אייערע פֿערטערטער! נישט די רעדען (ווי שיען זיי זאָלען נישט זיין) זענען דער עיקר און נאָך וועניגער דאָס בראַוואַ און האָך שרייען, דאָס קלאַפּען מיט די פֿיס און מיט די הענד. אַרבייטס-מענשען שיקט אַהין! מענשען וועלכע זאָלען פֿערשטעהען וואָס דער עיקר איז, צו וועלכען צוועק מיר האָבען דעם קאָנגרעס.

שמראַסבורג אין עלזאס. י. וואַרטסמאן.

אקליינער ודוי.

(פֿון אַפֿערצווייפֿלונגס-ציוניסטען.)

ווער בין איך אייגענטליך? וואָס הייסט: פֿערצווייפֿלונגס-ציוניסט? מיין פֿריינד, רומפּערט, איינער פֿון יענע קלוגע יודישע פֿאָריר, וואָס זענען אין פֿריהער יוגענד, דאָס הייסט, מיט אייניגע יאָהר צוריק געוועזען מֶזֶר־אֲדִינֶע אידעאָליסטען, וועלט-פֿערבעסערער, און וואָס זענען איצטער קלוגע און פֿראַקטישע מענשען געוואָרען, דער דאָזיגער פֿריינד מייער שמיכעלט זיך פֿאַר אונטער, פֿעט ער רעדט מיט מיר, און ער זאָגט זיך מיט זיין געלעכטעריל זיין פֿסוק אָב, אז אין מיין פֿערצווייפֿ-לונגס-ציוניזם איז מעהר נישט אַ פֿערצווייפֿלונג, פֿון ציוניזם מערקט ער נישט אַ שפור. דערפֿאַר אָבער מינען מינע חברים-ציוניסטען טאַקע פֿער-קעהרט, אז איך בין דאָקא אַנאָמט'ער ציוניסט און שמועס זיך מעהר נישט

— אַלץ איינס — שרייט יענער געלעהרטער שוין מיט כּעס — קיין שום חלוק נישט!

— ווי פֿון טאָג צו נאכט! — שרייט דער אַנדערער.

— האָט קיין פֿאַראַיבעל נישט, — שרייט דער ערשטער — ס'איז קיין שום חלוק נישט!

— האָט קיין פֿאַראַיבעל נישט — שרייט דער אַנדערער שוין אויף דייטש — פֿאַן דיוען ביז דאָזען איז אַ גרויסער "חולאַק"!

— אָבער לאָז שוין זיין גענוג! — מיט זיך אַריין איינער פֿון די משכילים — האָסט דו געהערט איין אַקציע, געלעהרטע מענשען זאָלען זיך קיין מאָל נישט קענען אויסגלייכען! אז דער זאָגט טאָג, זאָגט דער נאכט! איהר לייגט זיך בעסער אַריין עס זאָל ווערען אַ חברה, עס זאָל זיין אַחדות ביי די רויטע יודליך, מע זאָל עפֿים אָנהויבען טהון, — דאָס איז אַביסל נייטיהיגער פֿון אייערע חקירות, מיט אייער פֿילאָזאָפֿיע, מיט אייערע טראַקטאַטען און מיט אייערע רעפֿעראַטען!...

* * *

עס איז שוין געווען נאָך האַלבע נאכט און די רויטע יודליך האָבען נאָך אַלץ גערעדט און געפֿלוידערט, געליאָרעמט און גערייגערט, אַלע איי-איינעם און מיט הענט ווי געוויינטליך, די רבנים האָבען געשריגען: "אפּקורסים! שקצים! הולטייעם! קאַלבאַסניקעס! זיי ווילען אונז אַראַבבריינגען משיחין!" די געלעהרטע, די חקירים, די פֿילאָזאָפֿען האָבען נישט אויפֿגעהערט צו חקירה, צו שפּאַרען זיך און אַמפּערען זיך צווישען זיך. זיי האָבען נור גע-וואָלט מע זאָל זיי באַווייזען טאַקי באַלד אַט אַדאָ אויפֿ'ן אָרט ווי אזוי וועט דאָס זיין, ווי אזוי וועט מען דאָס נעמען אַ פֿאַלק און מע וועט דאָס אַריבער פֿיהרען דעם סמבטיון און באַזעצען אין ארץ-ישראל. עפֿים לייגט זיך דאָס נישט אויף דעם מח, אַט לאַמיר נעמען די געשיכטע פֿון די אַלע איבע-ריגע פֿעלקער.

שלעכטע מענשען? גאט בעהיט! וויסען זיי ניט, אז אויף יודען איז א גרייכער רחמנות? געוויס וויסען זיי דאס. און פיהלען זיי ניט? געוויס פיהלען זיי דאס: זיי זענען דאך מיט אנאמת געזאגט אונזערע ברירער, רחמנים בני רחמים! הבלל, איך פערשטעה נאגן גוט, אז זייער געגנער שאפט צו דער נאציאנאלער בעוועגונג דארף מען ניט נעמען אזוי ערנסט, זי איז ניט אזוי וויכטיג, — און ערשט דערפאר טאקע זענען זיי מיר אזוי פערהאסט, אזוי עקעלדיג? פאר וואס האבען זיי ניט דעם מוטה, אט די קלייניקע, פערדארבענע מענשעליך, אפען ארויסצוזאגען וואס זיי פיהלען אין הארצען? פאר וואס שעמען זיי זיך ערנסט און עהרליך א מאל צו בעטראכטען די יודישע לאגע? און אז איך זעה זיי, די דאזיגע מיינע חברים, אז איך הער, ווי זיי לאכען פון דער נאציאנאלער בעוועגונג, דענסטמאל דאכט זיך מיר אב אז ניט זיין א ציוניסט, איז די גרעסטע שאנדע, דאס גרעסטע פערברעכען געגען פאלק.

אבער איז דען גענוג צו זיין א צולעהכעס-ציוניסט? טרעפט ביי מיר ניט, אומגעקעהרט, אז איך האב דאך דעם גרעסטען ספק אין דער ציוניסטישער אידעע, בעזאנדערס, אז איך זעה מיינע חברים, וועלכע זענען ציוניסטען?... ווי אפט צורייסען מיין הארץ ביטערע צווייפעל, ווי אפט זעהען מיינע אויגען אויף דעם יודישען הימעל מעהר ניט ווי וואל-קענס, וואלקענס, וואלקענס — און קיין ביסעלע ליכט...

מיר ווילען צוריק — נאך ציון. מיר זענען, אדער מיר גלויבען, אז מיר זענען ציוניסטען... ווילען מיר טאקע אלע צוריק? ווילען מיר דאס אלע מיט אנאמת, פון גאנצען הארצען, פון טיעפסטער זעלע? וועלען מיר זיין אין שטאנד צו בריינגען די נייטהיגע קרפנות, וואס די אידעע פערלאנגט פון אונז? איך פערשטעה אליין ניט פאר וואס, אבער יעדעס מאל, אז איך קוק זיך צו צו מיינע בעקאנטע היינטיגע "ציוניסטען" ווער איך אלץ טרויעריגער, אלץ אומעטיגער!... אך פערשאלטענע פער-צווייפלונג!...

וואס געפעהלט מיר ניט אין זיי, אין מיינע בעקאנטע ציוניסטען? איז שוין מיט אנאמת א גרויס אונגליק, אז זיי ווילען נישט לערנען אונזער יודישע ליטעראטור, אונזער יודישע געשיכטע? צו וואס דארפען זיי דאס, אז זיי זענען, אהן געשיכטע, אהנע יודישע ליטעראטור, פייערדיגע ציוניסטען? און קען איך אויף זיי פאראיבעל האבען, אז זיי לעזען ניט אונזערע ארימע, קלייניקע ליטעראטור און לייענען בעסער די רייכע, ענטוויקעלטע, גרעסערע אייראפעאישע ליטעראטורען? "וואס זאלען מיר ביי אייך, אין אייער ליטעראטור לייענען?" האט מיר איינער פון מיינע בעקאנטע ציוניסטען געזאגט. איז ער אפשר ניט גערעכט? קענען מיר אפשר לייענען, אז געטהע, מיצקעוויטש, פושקין און אנדערע איירא-פעאישע דיכטער זענען דאך טיעפער און שענער ווי אונזער מאפ, אפילו ווי אונזער גארדאן? קען איך אפשר אויף מיינע געבילדעטע ציוניסטען פרוגן זיין, וואס זיי לייענען בעסער קאראלענקע און טשעכאוו, האמזען און וואסערמאן, מעטערלעניק און בראנדעס און ניט מיד און מיין פער-עהרטען פריינד, דיכטער און קריטיקער, רומהאז? ווייס איך, אפשר וואלט איך זיי דאס, וואס זיי לייענען ניט אונזערע ליטעראטור, געשענקט, און וואלט זיי דערפאר ניט בעשולדיגט... אבער מיר דאכט זיך שטענדיג אויס, אז זייער ציוניזם איז ניט טיעף גענוג, אז זיי זענען ניט פעהיג גענוג שטיל, ערגעץ וואו אין א פינסטערען ווינקעלע, אהן לארס, אהן בעש, אר-בייטען פאר זייער, פאר אונזער אידעאל, מיר גיט זיך אלץ אב, אז אהן געוואלט און געשריי, אהן צייטונגס-ארטיקעל און "מזמור-שיר-עליך" וועלען זיי ניט וועלען א קלאפ טהון א פינגער אן א פינגער! מיר גיט זיך אב, אז זייער נאציאנאל געפיהל נעהט ניט אזוי טיעף ווי זיי גלויבען, אז טיעף, טיעף אויפן רעכטען גרונד פון זייער ציוניסטישער זעלע, בע-וועגט זיך אויך דער פינסטערער ספק... מיר גיט זיך אב, אז דער רוב פון מיינע בעקאנטע געבילדעטע ציוניסטען קלעהרען זעהר אפט אין הארצען, אז דער קיום פון דעם יודישען פאלק איז דאך אונגעגלייך, אז פדיעבד, וואלט פיעל בעסער געוועזען, אז אונזער פאנאטישע עלטער-ווי-דעם וואלטען ניט געמאכט קיין שיהות און שלום געמאכט מיט דער שפאנישער אינקוויזיצאן... נאטירליך אז דער יוד האלט זיך פארט, אז ער לעבט דאך, דארפען זיי, ווילען זיי, מיינע געבילדעטע ציוניסטען

יודישען פאלק טרעט ביסליכווייז ווידער אויף די האפענונג אויף א נאצי-אנאלעס קיום, די זיסע האפענונג ווידער צו געווינען אונזער אמאליגעס לאנד, וואס ווארטעט, דאכט זיך, פערקאמערט און פערוויסטעט, אויף אונזער צוריקקומען, ווארט ווי א טרייע, ליעבענדע מוטער! אונזער נא-ציאנאלע בעוועגונג בעדייטעט "דאס שטרעבען נאך מאכט", וואלט איך געזאגט, ווען איך וואלט זיך ניט שעמען צו געברויכען א פערמדע, דער-צו נאך פון יעדערען היינט ארומגעשלעפטע פראגע? — — —

און וואס איז פערצווייפלונג? דאך נישט אנדערש ווי א שוואכ-קייט, וואס בעווייזט, אז עס פעהלט דער נייטהיגע פונק האפענונג, אז עס פעהלט דאס פעהליכע לעבענס-געהיל, אז עס פעהלט דער מוטה און אינווענדיגע פרייהייט — פערצווייפלונג בעדייטעט, אז די קראנקע נשמה געהט ביסליכווייז אויס פון פחות, פערלירט ביסליכווייז דאס לעבען, דעם ווילען צו ארבייט, צום קאמפף...

ווי קען מען זשע דורך פערצווייפלונג ווערען א ציוניסט? וואס קען אזא פערצווייפלעטער ציוניסט עפס גוטעס מאכען מיט זיין ציוניזם? איז דאס טאקע ניט א געלעכטער?

און דאך וואס דען בין איך אז ניט א פערצווייפלונגס-ציוניסט? אפט אפילו גיט זיך מיר אב, אז איך בין א ציוניסט, נאך אנאמת'ער ציוניסט, וועניגסטענס אפט, זעהר אפט ווילט זיך מיר אנאמת'ער ציוניסט ווערען. און ווייסט איהר ווען? דוקא, אז איך הער, ווי מיינע אנדערע חברים, די וואס זענען ניט ציוניסטען, רעדען און משפטען איבער אונזער פאלק, איבער אונזער געשיכטע, איבער אונזער נאציאנאלע בעוועגונג, אז איך זעה די מינעס און העניות פון די "קלוגע מענשעליך", פישעט זיי לאכען זיך אויס פון די יודישע חלומות, פון דעם יודען איבערהויפט, דוקא יעמאלט פיהל איך אין מיין הארצען א טיעפען וועהטיג, א "פעס" אויף מיינע חברים, וועלכע שמועסען זיך איין, אז זיי זענען ניט קיין יודען מעהר, און מיר ווילט זיך זיי, זיי, אט די "אייראפעער" אויף צו-להקעים א ציוניסט, א פייערדיגער ציוניסט זיין... און אפטמאל ווילט זיך מיר שלאגען, — שלאגען ווילט זיך מיר די שענע רעדנער און געבילדעטע גייסטער, וואס ווילען זיך איצטער אין אזא קריטישער צייט, אבווענדען פון דעם אומגליקליכען יודישען פאלק...

עס איז טאקע נאטור א ציקאוועס! איך ווייס, דאכט זיך, גאנץ גוט, אז אויך אויף די יודענפיינד איז א גרייכער רחמנות, אז זיי זענען געביך די אומגליקליכסטע מענשען אין דער וועלט. אך ווי שווער איז זיי דאס "פינטעלע יוד", דאס קלייניקע פינטעלע יוד צו טראגען אין זייער הארצען, זיי וואלטען דאכט זיך וועלען איין מאל פאר אלעמאל דאס "פינטעלע" ארויסרייסען פון הארצען, ווערען פרייע מענשען, און זיי קע-נען דאס ניט. און זיי האבען זיך אליין פיינד אט גופא דערפאר וואס זיי פיהלען טאקע אין זיך דאס פעהאסטע "יודישע פינטעלע". ווי ליידען זיי געביך דערפון, וואס זיי ווייסען, אז דער יוד שטעקט צו טיעף אין זייער נשמה, און מען קען פון איהם ניט פטור ווערען. היינט די שרעקען, די אימה, וואס זיי שטעהען געביך אויס, אז זיי קומען זיך צונויף מיט אמתע גוים: טאמער, טאמער דערקענט דער גוי, בעמערקט אט דאס יודישע פינטעלע אין זיי! און זיי זוכען עס צו בעהאלטען, פערבארגען, פערדעקען אזוי ווייט ווי זיי קענען גור, — און ווי גליקליך זיי זענען, אז דער גוי האט אויף זיי ווען נישט איז רחמנות און מאכט זיך כלומר'שט אז ער דערקענט ניט ווער זיי זענען... און וואס טהוען זיי שוין ניט, אז מען זאל זיי ניט דערקאנען? זיי זענען די פייערדיגסטע "פאטריאטען" פון זייער לאנד, זיי בעגייסטערן זיך פאר יעדע פערמדע געזעלשאפטליכע בעוועגונג, זיי קריגען כלומר'שט התפעלות פאר דעם קלענסטען שריי-בעריל אין די פרעמדע ליטעראטורען... אומעטום בעמיהען זיי זיך ארויס-צונווייזען וואס פאר קולטורענע מענשען זיי זענען, און אז עס קומט גאר שלעכט, מאכען זיי זיך כלומר'שט פאר "אנטיסעמיטען" יודענפיינד, אבי זיי זאלען ניט גערעכענט ווערען פאר יודען — אבער דאס אלעס העלפט ניט, און זיי ווייסען אליין גאנץ גוט, אז מען האט זיי אויך ניט האלד... איך ווייס גאנץ גוט, פאר וואס זיי זענען געגנער פון דער ציוניסטישער אידעע! עס זעהט מעהר גו'איש אויס, אז מען איז געגען ציוניזם, אין הארצען אבער מיינען זיי ניט שלעכט מיט דעם ציוניזם. זענען זיי דען

רוסלאנד האלט אין פארט ארמור פארטיג 6000 סאלדאטען ארויס- צושיקען ביי דער ערשטער געלעגנהייט, 5,000 רוסען זענען ערשט דורכגעפארען דורך קאנסטאנטינאפאל אויפ'ן וועג קיין ח'ינא, 3000 רוסען שטעהען שוין איצט אין ח'ינא. די קריגשיפען פון די פער- בינדעטע מלוכות האבען זיך פערזאמעלט ביי דער הינעווישער שטאדט טאקו. וועגען דעם איינזאמלען פון פערעמדען חיל האבען אויך די חי- נעזער אָנגעהויבען צו פערשטארקען זייער חיל ביי טאקו. די קאמענד- דירען פון די פערזאמלטע מלוכות האבען געשטעלט פאר די הינעזען די פאדערונג אז זיי זאלען אָבשיקען זייערע סאלדאטען פון טאקו, ווייל דורך דאָס אַרויסשטעלען זיך פון הינעווישען חיל וועט דאָס פאלק מיינען אז אויך די רעגירונג האלט מיט'ן גרויסען קולאק. דורך אזא פאדערונג האבען זיך די הינעזער געפונען בעליידיגט און זיי האבען ביי דער נאכט פלוצים אָנגעהויבען צו שיסען אין די פערזאמעלטע קריגס- שיפען. דאָס איז געווען דער ערשטער סיגנאל צו אַ מלחמה. 7 שעה האָט געדויערט די מלחמה, די בעפריינדעטע מלוכות אונטער אַ רוסי- שן קאמאנדיר האבען איינגענומען די פערסטונג טאקו. פון די איי- ראפערער זענען געהרג'עט און פערוואונדעט 70 מענשען, דער גרעסטער טהייל פון זיי איז פון דער רוסישער זייט. די צאהל פון די געפאלענע הינעזער איז זעהר גרויס. די בעפריינדעטע מלוכות האבען דערוויילע בעזעצט טאקו, און יעדע פון זיי שיקט איצט אין גרויס איילענישנייען חיל מיט נייע שיפען קיין ח'ינא. די קאמאנדירען פון אלע מלוכות האבען אַרויסגעגעבען פראקלאמאציעס, אין וועלכע זיי ערקלערען די הינעזער, אז זיי פיהרען ניט קיין מלחמה מיט'ן לאנד, זיי ווילען נור פערטהיידגען דאָס לעבען און דאָס פערמעגען פון די פערעמדע אונ- טערטהאנען. דערום האלטען זיי מלחמה נור מיט'ן גרויסען קולאק און מיט אלע די וואָס וועלען שטערען דעם פערזאמלטען חיל צו געהן אויסלייזען די גערודפ'טע קריסטען און פערעמדע.

מען רעכענט פון דעסטוועגען נאך אלץ ניט אז עס זאל אויס- ברעכען אַ מלחמה מיט ח'ינא, ווייל קיינע פון די אייראפעאישע מלוכות איז איצט גענייגט זיך אַריינצולאָזען אין אַ מלחמה, פון וועלכער מען קען פאר זיך גאנץ וועניג נוצען האָפען. מען וויל נור ח'ינא איינ- שרעקען, כדי זי זאל אָבוועהרען די פערעמדע פון רציחות און פאָגראַד- מען גענען זיי. נור דאָס איז דאָס איינציגע ציעל ביי וועלכען די אלע אָנגערופענע מלוכות קענען געהן צוזאמען האנד אין האנד. וועט נור אָבער איינע פון די מלוכות וועלען זוכען אייגענע נוצען, וועט גלייך זיך אָנהויבען די קנאה צווישען איינער און דער אנדערער און פון דעם אייראפעאישען אַחדות וועט גאָר נישט ניט בלייבען.

אין אזא אומרוהיגער צייט אין פאליטישען לעבען איז פלוצלינג געשטאָרבען דער רוסישער מיניסטער פון אויסלענדישע אָנגעלעגנע- הייטען, גראַף מוראוויואָוו, 55 יאָהר אלט. מוראוויואָוו איז געווען מיניס- טער נור 3 יאָהר און אין אזא קורצע צייט האָט ער בעוויזען אַרויס- צורופען צו זיך דעם צוטרוי און אַכטונג פון גאנץ אייראָפּא. דורך זיין קלוגע און ענערגישע פאליטיק האָט ער רוסלאנד געבראכט פיעל פרייער- ליכע נצחונות אין ח'ינא, קאדעא, טערקיי, פרס; אין דער פאליטיק איז ער געגאנגען צוזאמען מיט פראנקרייך און זיך געסטארעט צו שטארקען דעם שלום צווישען רוסלאנד און די איבריגע אייראפעאישע מלוכות. די אונרוהען אין ח'ינא וועלען געוויס שטארקען די אָפּנונגען פון די בויערען אויף אַ פערבעסערונג אין זייער לאַגע, ליידער האָט אָבער זייער אָפּגענונג וועניג ממשות. די מלחמה אין אַפריקא לאָזט זיך אויס. איינגעהעמערדיג פערעטאָריע האָט ראַבערטס דאָרט בעפרייט 3,000 גע- פאנגענע ענגלענדער; די כחות פון די בויערען געהען אויס, עס איז נישטאָ מעהר ניט קיין סאלדאטען און ניט קיין געלד צו פיהרען נאך לאַנג די מלחמה. ביים בויערשען פערדמארשאַל דעוועט שטעהען נור 6000 סאלדאטען, דער בויערשער גענעראל באָטהאָ האָט 2,500 סאלדאטען און חוץ דעם שטעהען נאך אין פערשידענע ערטער 1,500 מענשען אונטער'ן ביקס. מיט אזא חיל קען מען נאטירליך ניט פיעל אויפֿטוהן. מען מוז זיך נור וואונדערן, ווי קענען נאך די בויערען אויך איצט מלחמה האַלטען. אויף אייניגע טעג איז זיי אפילו מצליח גע-

איהר העלפען, מאכען איהם פאר אַ מענשען, זאָרגען פאר זיין זיכערע עקזיסטענץ, פאר זיין נאציאנאלען קיום, אָבער נייטהיג, נייטהיג איז דאָס ניט געוועזען... מיר דוכט זיך אָפּט, אז אונזער יודישער אינטעליגענץ אפילו דער ציוניסטישער, פעהלט דאָס טיעפֿע, שטארקע, פערזיכערטע נאציאנאלגעפיהל, די אויפֿריכטיגע איבערגעבענהייט, ליעבע צו דעם יודישען פאלק, צו זיינע גייסטיגע אוצרות, צו זיין אייגענער קולטור, און נור אזא מין ליעבע, אזא מין געפיהל קען דעם מענשען געבען מוטה און פאָ צו יאָהרען-לאַנגער אַרבייט, צו אַ יאָהרען לאַנגען קאמפּף פאר זיין אידעאל! — אָפּט, אָפּט דוכט זיך מיר אז די געבילדעטע ציוניס- טען זענען צו פיעל אייראָפּעער, אז אין זייער פערזאכטונג וואָס זיי פיה- לען צו אונזער ליטעראַטור, אז אין דעם ווינציג פּבּוד, וועלכען זיי פיה- לען צו מאַפּו אין גאָרדאָן לינט פערזאכטונג צו דעם יודישען גייסט, צו דער יודישער נשמה... מיר דוכט זיך, אז זייערע שענע פראָזען איבער די יודישע ליטעראַטור, די יודישע גרויסע, הייליגע פערגאנגענהייט, פערדער- קען נור זייער האַלבהייט, זייערע צווייפֿעל און ספקות... וואָס פערבינדט זיי מיט אונזער פאלק? רחמנות!? ווער דאָרף, וועמען נוצט זייער רהמנות-געפיהל!

פאר וואָס גיט זיך מיר דאָס אָב אזוי? ווייס איך, אפשר ליגט די סָפּה אין מיר, אין מיין פערצווייפלונג! — — — (ענדע קומט)

פאליטישע איבערויכט.

די פאָגראַמען גענען די אייראָפּעער אין ח'ינא זענען געוואָרען אלגעמיינ. אין פיעל שטעט זענען אויסגעהאנגען אויפֿשריפטען: טויטעט די פערעמדע! יעדען טאָג ברענגען די דעפעשען ידיעות וועגען נייע רציחות, וואָס טהוט אָן די חברה „דער גרויסער קולאק“. די הינע- זישע רעגירונג האָט וועניג השָק צו אונטערדריקען די פאנאטישע חברה. די הינעזישע קייזערין, וועלכע פיהרט איצט די מלוכה, איז צוזאמען מיט איהרע מיניסטארען פאר די פאָדערונגען פון גרויסען קולאק. אויך איהר זענען די פערעמדע פעהראסט, אויך זי טרויערט צוזאמען מיט אלע פאנאטיקער, וואָס די אלטע מנהגים מיט'ן אלטען לעבען ווערען דורך די אייראָפּעער צוריסען, אויך זי אלס קייזערין קען ניט זיין צופרייעדען, וואָס די אייראָפּעאישע מלוכות צופליקען שטיקערווייז איהר מלוכה. פאר אַ יאָהרען נאך האָט די קייזערין פערשיקט און גערודפ'ט אלע אנהענגער פון פערענדערונגען אין פאלקסלעבען. דאָס גאנצע פאלק וויל זיך פון זיינע מנהגים און פון זיין קולטור ניט אָבזאָגען.

די סָפּה, אין וועלכער עס געפֿינען זיך די פערעמדע אין דער הויפטשטאָרט פעקין, האָט געצוואונגען אלע פערזאכטערעסירטע מלוכות (רוסלאנד, ענגלאַנד, דייטשלאַנד, פראַנקרייך, יאפאן און די פערזאיי- ניטע שטאטען פון אמעריקא), צו שיקען דאָרטען זייער חיל כדי צו פערטהיידגען דאָס לעבען פון זייערע אונטערטהאנען. דער חיל איז אוועק אונטער דעם ענגלישען קאמאנדיר סיימור; אויפֿן וועג קומט איהם אויס מלחמה צו האלטען מיט די אנהענגער פון גרויסען קולאק, און דערצו ווייס מען נאך אלץ ניט, ווי וועט זיך פעהאלטען דער הינע- זישער חיל, וועט ער אריינלאָזען דעם פערעמדען חיל אין פעקין צי ניט. אין אייראָפּא איז מען זעהר אונרוהיג איבער די לאַגע פון אדמיראל סיימור און איבער די לאַגע פון די אייראָפּעער אין פעקין. מען דער- צעהלט אז מען האָט אויסגעהרג'עט אלע אייראָפּעער, אז דער דייט- שער געזאנדטער איז דערהרג'עט.

אלע מלוכות שיקען אלץ נייע קריגסשיפען און חיל קיין ח'ינא. אַם געהנטסטען אָבער ליגען רוסלאנד און יאפאן, דערום איז קיין וואונדער ניט, וואָס זיי ביידען וועט אויסקומען צו שפילען די הויפט- ראָלע אין די עראייגניסען אין ח'ינא. ענגלאַנד איז אפילו מיט רוסלאַנדס פיהרערשאַפֿט ניט צופרייעדען, זי האָט מורא אז דורך דעם זאל ניט צו פיעל פערגרעסערט ווערען דער רוסישער איינפלוס אין ח'ינא, אָבער ענגלאַנד איז נאך אלץ פערנומען מיט איהר מלחמה אין אַפריקא און זי מוז דערום רוהיג צוועהן ווי איהר איינפלוס אין ח'ינא, פאר וועלכען זי האָט געארבעט יאָהרען לאַנג, געהט איצט אַרויס פון איהרע הענד.

דאס פֿאהרען פֿון בערלין קיין לאנדאן און צוריק קאָסט מיט 2-טער קלאסע:

איבער ראטערדאם (העק וואן האלאנד)	81 מארק.
" ווילסינגען	83,20
" אסטענדע	121,30
" קאלע	134,50

פֿון בערלין קיין באזעל און צוריק קאָסט 2-טע קלאסע 83,50 מארק. פֿון וויען קיין לאנדאן און צוריק 2-טער קלאסע קאָסט:

איבער העק וואן האלאנד	151,30 מארק.
" ווילסינגען	153,80
" אסטענדע	174,72
" קעלן-קאלע	191,68
" פאריז-קאלע	220,28

בבן קאסט דאס פֿאהרען פֿון רוסלאנד כמעט דאסעלבע ווי קיין באזעל. טייערער וועט אויסמאכען דאס פֿאהרען פֿאר די עסטרייכישע דעלעגאטען.

דאס לעבען אין לאנדאן וועט קאסטען ביליגער ווי אין באזעל. דער לאנדאנער ציוניסטישער קאמיטעט האָט גענימען אויף זיך מקבל פנים צו זיין די אנקומענדע דעלעגאטען און אָנצוגרייטען פֿאר זיי וואָהנונגען.

* * *

צוליעב דעם קאָנגרעס מערקט מען שוין אין אלע ציוניסטישע חברות לעבען און בעוועגונג. דער ציוניסטישער שטודענטען פֿעראיין פֿון בערן (אין שוויצאריע) שלאגט פֿאר צונויפֿצורופֿען א גרויסע פֿערוואַמלונג, אין וועלכער עס זאל טהייל נעהמען די ציוניסטישע געדילדעטע יוגענד פֿון אלע לענדער. די אסיפה שטעלט פֿאר זיך 2 ציעלען: ערשטענס, די בעהאנדלונג פֿון פֿערשידענע טהעאָרעטישע און פֿראַקטישע פֿראַגען, וואָס זענען נוגע דעם ציוניזם, און צווייטענס, פֿעראייניגען דורך א בעשטימטע ארגאניזאציע די געבילדעטע ציוניסטישע יוגענד.

צום בילד.

דאָס בילד שטעלט פֿאר איין אַראַבישען חדר וועלכער איז עהנליך מיט אלעמען צו אונזערע יודישע חדרים. דער אונטערשייד איז נור וואָס די אַראַבישע קינדער זיצען אויף דער ערד אָנגעטוהן אין פעסקעס אָדער אין טשאַלמעס און יודישע קינדער זיצען ביי א טיש אָנגעטוהן אין היטליך. די מעטאָדע פֿון דעם לערנען איז אויך דיר-זעלבע ווי אין די יודישע חדרים. אלע זיצען מיט דעם "קאראן" אין די הענד און זאָגען נאָך זייער מלמד וואָרט ביי וואָרט, אלע שרייען צוזאָמען, איינער שרייט איבער דעם אַנדערען און קיינער הערט נישט א וואָרט. דער אַראַבישער מלמד זיצט מיט א רוט אין דער האַנד אַנשטאָט דעם קאַנטשעק ביי דעם יודישען מלמד און שמיסט און שלאָגט וואו ער טרעפֿט נור. ביי אַזא אַראַבישע מעטאָדע מושען זיך נעביך גענוג אָן די קינדער ביז זיי לערנען זיך אויס עטליכע פסוקים פֿון קאראן. גענוג געוונד און יונגע קרעפֿטען פֿערלירען זיי אומזיסט גלייך מיט יודישע חדר יונגליך אין די חדרים. ווען מען זאל אַראַבעמען א בילד פֿון א יודישען חדר וואָלט עס אויסגעזעהן נישט וועניגער ווילד און אַזאמיש ווי דער אַראַבישער חדר.

ווער ווייסט אפשר האָבען מיר דעם אַנטיק מיט די טייערע מעטאָדעס פֿון לערנען איבערגענומען אין די אַמאָליגע צייטען ביי די אַראַבער, און די אומגעלימפערטע חדרים מיט די ווילדע מלמדים זענען ביי אונז געוואָרען הייליג אַז ער-היום שטעהען זיי אין דעם זעלבען שטאַנד ווי ביי די אַראַבער.

מיר מיינען אַז עס איז שוין לאַנג צייט אַז מיר זאָלען אַביסיל ווייטער געהן ווי די אַראַבער און אונזערע חדרים שטעלען אין א בעסערען שטאַנד.

ווען אַבצושניידען ראָבערטסען פֿון דער אייזענבאַהן, וואָס פֿעראייניגט איהם מיט אַראַניען, עס האָט זיך זיי אויך איינגעגעבען צו נעהמען אין געפֿאָנגענשאַפֿט 2 גאַנצע באַטאָליאָנען ענגלישע סאָלדאטען, זיי האָבען אויך פֿיעל קראַפֿט אַרויסגעוויזען זיך שטעלענדיג געגען ראָבערטסען אָבער ביי די אלע גבורות און אויך נצחונות קען איצט די לאַגע שוין נישט מעהר געענדערט ווערען. דער סוף רוקט זיך צו אַלץ נעהנטער און נעהנטער.

דער 4-טער קאָנגרעס.

קלייבען דעלעגאטען צום קאָנגרעס האָט דאס רעכט יעדער שקל-צאהלער. יעדע 100 שקל-צאהלער קלייבען אויס איין דעלעגאט. דער לעצטער טערמין איינצוצאָהלען דעם שקל איז דער ערשטער יול (18-טער יוני). דער לעצטער טערמין אויף קלייבען דעלעגאטען איז דער 20-סטער יול (7 יול). די רעזולטאטען פֿון די וואָהלען מוזען זיין אנגעגעבען אין לאנדאן נישט שפעטער פֿון דעם 1-טען אויגוסט (19-טער יול).

אלע הַכָּנוֹת צום קאָנגרעס האָט גענומען אויף זיך דער קאָמיטעט פֿון די ענגלישע ציוניסטען (די ענגליש ציוניסטישע פֿעדעראציע).

* * *

די ידיעה וואָס דער 4-טער קאָנגרעס וועט זיין אין לאנדאן האָט אומעטום געמאַכט א גוטען רושם. פֿיעל ענגלישע בלעטער האָבען אויסגעדרוקט זייער פֿרייד וואָס דער ציוניסטישער קאָנגרעס וועט זיין אין לאנדאן. אויך די אַנטיציוניסטישע לאנדאנער צייטונג "זשואיש כראניקל" וואָס איז איינע פֿון די גרעסטע יודישע צייטונגען אין דער וועלט שרייבט: "דער לאנדאנער קאָנגרעס וועט האָבען א גרויסע בער-דייטונג אין דער ציוניסטישער בעוועגונג. דער קאָנגרעס וועט זיין די גרעסטע יודישע פֿערוואַמלונג, וועלכע האָט נאָך קיינמאל איהר גלייכען אין ענגלאַנד נישט געהאט". די צייטונג בעגרייפט אין קאָנגרעס די פֿער-אייניגונג פֿון די יודען פֿון אלע לענדער.

* * *

אין לאנדאן טרעטען ציוניסטען אַרויס אויף א פֿיעל וויכטיגערע סצענע ווי ביי איצט אין באזעל. לאנדאן האָט 70,000 יודען, די ענגלישע יודען זענען רייך, געבילדעט און האָבען א גרויסען איינפֿלוס אויף דאס יודישע לעבען אין אַנדערע לענדער. זאָל נור דער לאנדאנער קאָנגרעס אַזוי זיך איינגעבען ווי די קאָנגרעסען אין באזעל, זאָל ער זיך נור אויסצייכנען דורך זיין ערנסטע אַרבייט, האָט ער פֿאר זיך די וויכטיגסטע אויסזיכטען צו געווינען פֿאר דעם ציוניזם אונזערע ענגלישע ברידער. דאס רייכע פּאָליטישע לעבען אין דער גרעסטער שטאָרט פֿון דער וועלט, וועלכע האָט 6 מיליאָן איינוואָהנער, די גרעסטע צייטונגען צו וועלכע עס האַרנט זיך צו די גאַנצע וועלט, עפֿענט פֿאר די צויר-ניסטען אויך די האָפֿענונג אַרויסצורופֿען דאָס אינטערעס צו אונזער בעוועגונג אין גאַנץ אייראָפּא. דערום איז זעהר וויכטיג אַז דער לאנדאנער קאָנגרעס זאָל אַרויסטרעטען אין זיין גאַנצער קראַפֿט און גלאַניק. עס איז דערום וויכטיג אַז דער לאנדאנער קאָנגרעס זאָל זיין רייך אין אינזאָלט און אין מענשען. די צאהל פֿון די דעלעגאטען דאַרף לכל הפחות נישט וועניגער זיין ווי אויף די באזעלער קאָנגרעסען. נאָך די ידיעות, וועלכע דער אַקציאָנסקאָמיטעט האָט, איז צו האָפֿען אַז דער קאָנגרעס וועט זיין גוט בעזוכט.

* * *

די רייזע קיין לאנדאן קען קיין גרויסע שוויריגקייטען נישט מאַכען. בעת דער וועג פֿון בערלין קיין באזעל דויערט 19 שעה, דויערט דאס פֿאהרען פֿון בערלין קיין לאנדאן איבער אסטענדע אָדער קאלע 21 שעה. פֿון וויען איז דער וועג ווייטער, פֿון וויען ביז באזעל דויערט דאס פֿאהרען 23 שעה און קיין לאנדאן 33.

אַם ביליגסטען איז צו פֿאהרען איבער ראטערדאם אין האלאנד, דאן קומט אויס 8 שעה צו פֿאהרען איבערן ים, דורך אַסטענדע קומט אויס צו פֿאהרען איבערן ים 4 שעה, איבער קאלע נור 1 1/2 שעה.

אײז אראב'שער חדר.

צוועלף יאהר אין ארץ ישראל.

צוועלף יאהר האב איך געוואָהנט אין הייליגען לאַנד. אייניגע יאהר אין די קאַלאָניעס און די איבריגע צייט אין ירושלים. זעהר אַפֿט בין איך אַרומגעפֿאַהרען צו בעזעהען די שענע געגענדען פֿון ארץ ישראל, דאס פֿלעגט זיין מיין גרעסטעס פֿערגניגען. שעה און לעב איז אונזער לאַנד. ווי בלויז איז דער הימעל, ווי שיינט די זון, זומער און ווינטער, ווי גלענצען די שטערען! אלעס בליהט, אלעס גרינט שוין אין חדש שבט. וואו מען קעהרט זיך זעהט מען נור בלומען. קיין פֿרעסט און שנייען דאס מען מוז זיך קליידען אין פעלצען און אין שווערע הויכע שיך, מיט קאלאָשען אויף די פֿיס און מיט מופֿטעס אויף די הענד. העל, ווייס, לייכט קליידעט מען זיך, איין פֿערגניגען! ווי ריין, ציכטיג, ליכטיג איז יעדעס שטיבעלע, יעדער הייפֿעלע, וואס איז אויסגעפֿלאָס־טערט מיט פֿיערעקיגע פֿיין פֿאלירטע שטיינער, וועלכע שיינען פֿון ווייטען, וואָרום זיי ווערען אלע טאָג געוואָשען און די ווענט אלע וואָך געקאלכט. אין אַ האַלבע שעה טריקענט אלעס אויס, ווייל דאס קלימאט איז שטענדיג וואָרם. 8 חדשים רעגענט עס גאָר נישט, פֿון פֿסח ביז אונגעפֿעהר חנוכה צייט. אלע וואָך ווערט וועט געוואָשען אונטער דעם פֿרייען הימעל אין גאָרטען אָדער אין הויף, וועלכען יעדער האט. דאָרט זענען שטריק פֿאַרציגען און באַלד אויפֿגעהאַנגען. ביז זונטאָגס-גאַנג איז אלעס אויסגעטרוקענט און אַריינגעלעגט אין שראַנק. אויך קליינע קינדער פֿון 6—7 יאהר אַרבייטען מיט, אפילו ביי די פֿערמיטעלטע. די קינדער לויפֿען אַרום באָרויס, מיט ווייסע טיכעליך אויף די קעפֿעליך זיך פֿאַר דער זון צו שיצען, בעגיסען די בלומען, די בוימעליך, רייסען אַרויס די אונגייטהיגע גראָזען, וואס קען זיין אַ גרעסערעס פֿערגניגען? ביי וועמען עס וואַקסט גוט און עס איז געראָטען, קען שוין קיין גרעסערעס גליק זיין, דאס איז ביי זיי איין אונבעשרייבליכער שטאַלץ. זיי טאַנצען, שפּרינגען אין זינגען דאָבליי, אויך די גרויסע מענטשען ליעבען דאָרט ביי דער אַרבייט צו זינגען, וואָרום אין דער פֿריער שטענער נאָ-טור איז דער מענטש פֿריש אין פֿרעהליך. מען זיצט נישט אין דער ענגער שטוב, מען אַרבייט, מען עסט און טרינקט נישט אין שטוב. צו וואס זיין איינגעשפּאַרט צווישען פֿיער ווענד, ווען מען קען זיצען אונטער דעם בלויזען הימעל און צווישען די גרינע בוימער, אויף וועלכע הונד דערטער פֿויגעליך ערצעהלען גאָטס וואונדער? אפילו מען שלאָפֿט אויך אַפֿט אין דרויסען דערום האט מען גרויסע וואָהנען נישטנייטהיג. ווער עס האט דאָס שטיקעלע ברויט, דער איז שוין מיט אלעס צו-פֿריעדען, וואָרום די איבריגע בעדערפֿנישען זענען וועניג. מען ברויכט קיין האָלץ צו וואַרעמען די צימער, קיין אייווענס זענען גאָר נישט דאָ. אויך האט מען שווערע קליידונג נישטנייטהיג, אפילו שוואַרץ איז קיין אונבעדינגטע נאָטהווענדיגקייט פֿאַר אונבעמיטעלטע. מען טראָגט גע-וועהנליך סאַנדאלען פֿון האָלץ, די פֿראַסטע קאָסטען 15 קאפֿ' אַ פֿאַר, די שענסטע טהייערסטע פֿון עבענהאַלץ, מיט מוטערפֿערעל בעזעצט, קאָסטען 40—50 קאפֿ'. עס איז אַ לייכטע בעקוועמע פֿוסקליידונג, ווינטער שיצט עס פֿון נאָסטיק און זומער היצט עס נישט. דער ניי אָג געקומענער געפֿינט זיי אַנפֿאַנגס אונבעקוועם, לאַכט, שפּאַטעט איבער זיי, ביסליכווייז אָבער געוועהנט מען זיך איין צו זיי ווי צו אַנדערע אַריענטאַלישע זיטען און מען הויבט אָן זיך אָבצוואָגען פֿון די בע-שווערליכע בעדערפֿנישען. דעריבער איז מען נישט פֿערהאַוועט און פֿער-האַרעוועט. 6 אַ זייגער פֿאַרנאָכט ווערען אלע געשעפֿטען פֿערמאַכט, דער אַרבייטער הערט אויף צו אַרבייטען, די קינדער זענען שוין פֿון די חדרים בעפֿרייט, קורץ אלעס געניסט די רוהע אום דיזע צייט, פֿון גרעסטען ביז צום קלענסטען, פֿון רייכסטען ביז דעם אַרימסטען. אלעס איז אין גאָרטען, אין הויף אָדער אין דער פֿרעהליכער גאָס. יונגליך שפּיעלען אין פֿערדליך מיט שטעקענס, מיידליך טאַנצען אַ קאַרעראַד און ערוואַק-סענע, יונגע פֿרויען און עלטערע זיצען פֿאַר דעם הויז און מאַכען די נייטהיגסטע און אויך די שענסטע פֿראַכטפֿאַלסטע האַנדאַרבייט. אויך בעמערקענסווערט איז צו הערען אזוי פֿיעל פֿערשיעדענע שפּראַכען צווישען זיי. דאָ רעד אַ פֿאַטער מיט זיינע קינדערשפּאַניש און די מוטער

אַ אשכנזית אונטערהאַלט זיך מיט דער שכנות אין איינפֿאַכעם זשאַר-גאַן, די דינסט איז אויס פֿימן און פֿרענט אויף אַראַביש אויב זי זאָל שוין דערלאַנגען קאַפֿע. נאָר וואס איז אָנגעקומען אַ פֿאַמיליע אויס רוסלאַנד וואס רעדט רוסיש. דאָ שרייט איין אונגאַרישער יוד צו זיינע קינדער אונגאַריש, דאס עס איז שוין צייט מנחה צו דאָווינען, זיי פֿער-אַבשיעדען זיך פֿון די אַנדערע קינדער אויף פֿראַנצעזיש אָדער ענגליש, דען דאס לערנען אלע קינדער אין דער שולע. אַ פֿערווישע פֿרוי וועלכע טראָגט איין קרוג וואַסער אויף דעם אַקסעל, פֿערלאַנגט אויף פֿערוויש דעם שליסעל פֿון הויז, זי זאָל קענען אַריינטראָגען דעם קרוג דאָרט. עס ענטפֿערט איהר איין מיידל אויף גריכיש, זאל זי דאס דערווייל אַנידערשטעלען אין הויף און אָנציהען וואַסער פֿון דער ציסטערנע פֿאַר דער שכנות. פֿלוצים קומט אָן איינער און פֿרענט אויף לשון קדש, אפּשער קען ער אין דער גאָס אַרבייט געפֿינען, ער איז נאר וואָס גע-קומען פֿון בבל, פֿיעל קינדערליך שטעלען זיך נעבען איהם אַרום און פֿרענען זיך אויס אויך אויף לשון קדש, וואס עס הערט זיך דאָרט. די יודען, וועלכע שטאַמען פֿון פֿערשיעדענע לענדער, רעדען זיך נור צו-זאַמען אין אונזער הייליגער שפּראַך, דערום איז געצוואונגען דער ניי אָנגעקומענער אשכנזי זיך איהר פֿראַקטיש אַנצוואיינגען און אין אַ קורצער צייט רעדט ער זי שוין אויך געלייפֿיג, דען וועלכער יוד האט העברעאיש נישט געלערנט? אויך פֿיעל קריסטען און אַראַבער קענען זי גוט און געברויכען זי. אין דער פֿראַנצעזישער באַנק „קרעדיט ליאַנע“ שרייבט און רעדט דער קאַסירער, איין אַרמענער, זעהר גוט העברעאיש. אויף דער פֿאַסט הערט מען זי שטענדיג, אויף דער טאַפֿעל שטעהט אויפֿגעשריבען „מִחָר תֵּבֵּא הַפֶּאָסֶט“. אין די האַטעלס רופֿען די לאַקייען, גריכען, אַרמענער, אַראַבער, איטאַליענער, דעם יודישען האָלץ שניצער וועל-כער קומט אים זיין אַרבייט דאָרטען צו פֿערקויפֿען צו: „עוד לאַ באַו אַרְחִים, עוד לאַ באַו, האָנְיָה אַחֲרָה לְבֵּא“. אלע גאָסען האָבען נור העברעאישע נעמען. די יודען פֿון פֿערשיעדענע לענדער מיט זייערע פֿערשיעדענע מנהגים און שפּראַכען פֿערטראָגען זיך גאָנץ גוט. מען פֿערשוועגערט זיך אויך זעהר אַפֿט, מען עסט, טרינקט צוזאַמען, פֿאַהרט, רייט, איבער-הויפט די יונגע. אין ארץ ישראל ווערט זעהר פֿיעל געריטען, פֿרויען און מיידליך, אפילו זעהר קליינע קינדער רייטען אויף עזלען ווי צום פֿערגניגען און אזוי אויך אין דער רייזע. ביז פֿאַר אייניגע יאהר פֿלעגט מען פֿאַהרען קיין חבֿרון און קיין יפו רייטענדיג, יעצט פֿאַהרט מען מיט דער באַהן וואס געהט פֿון יפו קיין ירושלים. נאך חבֿרון איז שוין איין שאַסי געמאַכט. דאָרט געהען אלע טאָג קארעטען אין וועלכע עס קענען 5—6 פֿערזאָגען פֿאַהרען. ביז היינטיגען טאָג אָבער רייט מען נאך קיין צפת, טבריה, אויך זעהר פֿיעל ווערט געריטען אויף די וועגען אין די קאַלאָניע. איבערהויפט שפּאַציפֿאַרטיען ווערען פֿיעל רייטענדיג געמאַכט פֿורים, חה"מ פֿסח, סוכות, ל"ג בעומר, חנוכה, חמשה-עשר בשבט, וואָלט איהר געגלויבט, דאס בעת איהר ווערט פֿערפֿאַרען פֿון קעלט און פֿראַסט, שפּאַצירען אייערע ברידער און שוועסטער חמשה-עשר בשבט זומערדיג געקליידעט מיט זאָנענשירעמס אין די הענד, ווייסע טול שלייער פֿלאַטטערן פֿון די היט אַרונטער, מען רייסט אין די פֿרוכטגארטענס ציטראָנען און פֿאַמעראַנצען, מען זיצט אונטער די בוימער, און מען עסט די גאָלדענע פֿרוכטען וועלכע בויגען אַראָב די צווייגען מיט זייער לאַסט. עס איז כמעט איין גאַנצער יו"ט. אלע חדרים, אלע שולען זענען פֿערמאַכט, פֿיעלע חתונות ווערען דעם טאָג געפֿיערט, פֿיעל תנאים ווערען געשלאָסען; בעת די גאַנצע נאַטור בליהט און גרינט האָפֿט מען אויך אז דער נייער מענטשענבונד וועט אויך בליהען. ביי די ספרדישע יודען איז עס דער מנהג דאס יעדער חתן, צי רייך צי אַרים, קויפט איין פֿרוכטען פֿון דעם גאַנצען יאהר וועלכע ווערען קינסטליך קאַנסערווירט, לעגט צו די פֿרישע וואס וואַקסען אום דער צייט, לעגט עס אַרויף אויף אַ גרויסען זילבערנעם טאַץ, מיט בלומען אומקראַנצט, פֿערדעקט מיט ראָזא בלויזען גאז מיט ווייסע זיידענע באַנדשלייפֿען געבונדען און איבערגיבט עס אַ יונגען שליח, וועלכער נעמט דעם טאַץ מיט די פֿרוכטען אויפֿין קאַפֿ. בריינגענדיג דער כלה די פֿרוכטען און אַ גרויסען בינטעל פֿון שענע בלומען, וועלכען דער

„די אדעסער חברה מיט צוהעלפֿען די קערפֿערליכע ענטוויקלונג פֿון קינדער“ האָט בעשלאָסען צו מאַכען שפּאַצירגענגע פֿאַר חדר-קינדער. די חדר-קינדער געפֿינען זיך מערסטענטיילס דעם גאַנצען טאָג אין ענגע שמוציגע שטיבעליך מיט שלעכטע לופֿט. צוזאַמען לרנען אין די חדרים בערך 3000 קינדער און אין דעם שטאַדטטהייל מאַלראַוואַנקע אלליין געפֿינען זיך ביז 1500 קינדער. מען רעכענט צו מאַכען די שפּאַצירגענגע כּחות-ווייז עטליכע הונדערט קינדער צוזאַמען, כדי אַז במשך פֿון זימער זאָל יעדע כּחה מאַכען 76 שפּאַצירגענגע. שפּאַצירען וועלען די קינדער געהען אין פֿאַלקסגערטנער וואַי ווי וועלען בעקומען אומזיסט פֿריהשטיקען און פֿערברענגען די צייט אין שפּיעלען און פֿערווילונגען. די שאלה וועט ווערען גערעשעט אויף דער פּעראַייניגטער ויצונג פֿון דער חברה און דעם פּעטראַפּאָולער סאַניטאַרנער קוראַטאָריום (פּאַפּעצשיטעלסטוואַ).

— פּעטערסבורגער בית-יתומים. דעם 25-טען מאַי איז געווען אין פּעטערבורגער „בית-יתומים“ דער יעהרליכער אָקט. צום ערשטען האָט מען געוונגען די פֿאַלקסהימנע, נאָכהער האָט מען פֿאַרגעליינט דעם דין-יחשבון פֿון 1899 טען יאָהר. אין דעם בית יתומים געפֿינען זיך 70 קינדער, און דאָס יאָהר האָבען געפֿירט דעם קורס 4 יונגליך און 5 מיידליך, וועלכע האָבען באַלד בעקומען דיפּלאָמען און ביכער צום אנדענקען אָן דער צייט וואָס זיי האָבען פֿערבראַכט אין בית-יתומים. דער באַראָן ה. גינצבורג האָט אין נאָמען פֿון קאָמיטעט אַרויסגעזאָגט דעם וואונש, אַז די קינדער זאָלען מכיר טובה זיין זייערע לעהרערס און פֿערזאָרגערס, און אַז מיט זייער פֿלייס און איבערגעבענהייט צו דעם יורענטהום זאָלען זיי דערפֿעהען דאָס האַרץ, פֿון די וואָס האָבען אַמאָל פֿאַר זיי געזאָרגט און געטהון.

— אַ האַנדעלס שולע. די חברה פֿון יודישע האַנדעלס אַנגע-שטעלטע אין לאָדז האָבען בעקומען די ערלויבניש צו גרינדען אַ האַנדעלס-שולע פֿאַר דער חבֿה, און די חקנית פֿון דער שולע זענען שוין בעשטעטיגט געוואָרען פֿון פֿינאַנץ-מיניסטער. די חברה האָט שוין צוזאַמענגענומען אויף דער שולע אַ גרויסע סומע געלט, אין וועט עפֿענען די שולע צום קינעטיגען יאָהר. די שולע וועט זיין פֿון 3 קלאסען און עס וועלען געלערנט ווערען אין איהר פּיעל פּערדמעטען וועלכע זענען נייטהיג אין מסחר, ווי שפּראַכען און בוכ-האַלטעריא. מען וועט אַרײַנגעהען אין שולע פֿריהער די קינדער און נאָכהער די ברודער פֿון די האַנדעלסאַנגעשטעטע און ווען עס וועט בלייבֿען לעריגע פּלעצער וועט מען אַרײַנגעהען אויך אנדערע קינדער.

— גשעט דער מיניסטער פֿון פֿאַלקסאויפֿקלערונג איז געווען אין זשיטאמיר האָט ער בעזוכט אויך די יודישע 2-קלאסע שולע. די שולער האָבען געוונגען אַ ליעד לכבוד דעם מיניסטער און איהם געגעבען אַ בוקעט בלומען.

— סענאַטס ערקלערונגען. דער סענאַט האָט ערקלערט אַז מען מעג אויסגעבען געלט פֿון דער קאַראַבקע אויף איינריכטען יודישע בעדער, און אַז אַרויסגעהען צוריק געלט פֿון די קאַראַבאַצשע רעסטען וועלכע מען האָט אוועקגעשיקט אין באַנק כדי עס זאָל אָנוואַקסען אויף דעם פּראָצענט געהער צו דער גובערנאַטקע פּראַוולעניע מיט ערלויבניש פֿון מיניסטער דעם אינגערען. דאָס געלט קען ווערען גענומען אויף יודישע קהל'שע זאַכען, פֿון דער קאַראַבקע קען ווערען גענומען אויף צו העלפֿען אַרײַמע יודען און קאַליקעס און אויך אויף הוצאות צו בעגראַבען אַרײַמע יודען. די גובערנאַטקע פּראַוולעניע קען נישט אָבזאָגען צו בעשטעטיגען די דערמאָנהעטע אויסגאַבען מיט דעם טעם אַז די יודישע ימים-טובים זענען שוין איבער, ווייל די הוצאות זענען נישט אָבגעהאַנגען פֿון דער צייט. אויך קען די גובערנאַטקע פּראַוולעניע נישט אויסשליסען די הוצאות, ווייל מען האָט די סמעטע נישט פֿאַרגעשטעלט אין דער צייט. (בודישצ. אַסט נוי 21)

— וועגען דער שרפה אין וואַלאַדימיר-וואַלינסק. ווי עס איז מוריע דער „וואַלין“ האָט מען געמאַכט אין וואַלאַדימיר-וואַלינסק אַ קאָמיטעט, כדי צו העלפֿען די אָבגעברענטע דער קאָמיטעט סטאַרעט זיך צו בעקומען איין ערלויבניש צו מאַכען איין לאַטעריע, וואָס דער פֿערדיענסט דערפֿון זאָל געהן פֿאַר די אָבגעברענטע. נדבות קומען דערווייט זעהר וועניג און דאָס אַזעלכע קליינע סומען, וועלכע פּאַסען נישט באַן אופן צו דער גרויסער נויט וועלכע הערשט צווישען די נשרפים. מען דאַרף נייטהיג אַ גרויסע און באַלדיגע הילף.

— שרפות. עס איז אָבגעברענט געוואָרען דאָס שטעטל מערעטש (וואַלין). די איינוואָהנער זענען געבליבען אָהן עסען און אָהן דירות. מען בעט צו שיקען נדבות אויף דעם נאָמען פֿון דאָןטאָר וואַלאַקאָוויטקי. אין פּרוזשאַני (גראַדני גוב') איז ווייטער געווען אַ גרויסע שרפה און צעהנדליגער פּאַמיליעס זענען פּעראָנעמט געוואָרען.

— פֿון ניויאָרק האָט מען ביז היינט געשיקט פֿאַר די הונגערנדע צו דר. מוזשינסקי אין קישינעוו — 12,000 רובל, מען האָט צו בעקומען פֿון אמעריקא נאָך געלט.

— יודישע דוואַריאַנעס. עס איז יעצט אַרויס אַ נייעס געזען וועגען דוואַריאַנעסווא, אין דער 6-טער פּונקט פֿון דעם געזען בעשטימט, אַז יודען וועלכע האָבען בעקומען דעם טיטעל פֿון עדעללייט לרורות (פּאַטאַמסט-)

חתן שיקט איהר איבער, זינגט דאָס דער שליח אין קליינעם נעדיכט וועלכעס דינט אלס ליעבעסגורס פון דעם חתן. די כלה צור-טהיילט די פֿרוכטען צווישען איהרע אייגענע און פֿריינדיגען. שיקט זיי פונאנדער איהרע שכנים און שכנות'עם און בעט זיי דערמיט טהייל צו נעהמען אין איהר פֿרייד. עס קומען צונויף עלטערע און יונגערע פֿרויען, זיי שפילען, זינגען טאַנצען; מען טראָגט פונאנדער די געסט אין קלייניקע טאַצען מיט גוט שמעקענדיגע מאַקאַקאַפּע און אויס-געצייכענטע פֿערשיעדענע קאַנפּעקטור; די געסט רויכערן דאָס פאַ-פיראסען און ערצהלען זיך מעשות און אנדחות פון תלמוד און הגדה. דער פֿרעהליכער יום טוב שפילט זיך אָב אונטער דעם פֿרייען הימעל און לאָזט אָב אויף לאַנג די בעסטע ערינערונגען. הולדא יעבין.

די יודישע וועלט

עסטרייך. — ציוניסטישע ענינים. אויף דעם אָרט פֿון גע-וועזענעם דירעקטאָר פֿון דער יודישער קאָלאָניאַל-באַנק ה' קאַנץ, וועלכער האָט זיך אָבגעזאָגט פֿון זיין שטעלע, איז בעשטימט געוואָרען ה' קרעכענעצקי פֿון וויען. ה' ג. לוריא איז געבליבען אויף זיין שטעלע ווי פֿריהער. דער לעצטער טריבין צו בעצאָהלען די פינאַטע, ד. ה. די לעצטע ראַטע, 20% פֿון די קאָלאָניאַל-באַנק-אַקציעס מיט פּראָצענט, איז דער 15/28 אוי-גוסט 1900.

דער לעצטער טערמין צו בעצאָהלען די שקלים איז דער 18 יוני 1 יולי. די רעזולטאַטען פֿון די רעלעגאַטען-וואַהלען צום פֿיערטען לאַנדאָנער ציוניסטען קאָנגרעס און די אונטערגעשריבענע פּראָטאָקאָלען וועגען די וואַהלען דאַרפֿען זיין פֿערטיג ביז דעם 7/20 יולי, און אויף דעם 19 יולי 1 אויגוסט מוזען זיי זיך שוין געפֿינען אין קאַנצעלאַריע פֿון דעם אַקציאָנאַטאָריעט אין וויען. — רומענישע עמיגראַנטען. פֿאַר 2 וואָכען זענען אָנגעקומען קיין קראָקוי אויף דער רייזע קיין אמעריקא 120 רומענישע עמיגראַנטען. אויף דעם באַהנזאָף האָט זיי אויפגענומען דער פרעזידענט פֿון דער יודישער געמיינדע דר. האַראָוויץ און דער וויצעפּרעזידענט הירש לאַנדוי. מען האָט די עמיגראַנטען געגעבען עסען און עטוואָס געלט און עקספּערירט ביז דער גרענעץ אויף קאָסטען פֿון דער יודישער געמיינדע. אין לויף פֿון די לעצטע 2 וואָכען זענען נאָך דורכגעפֿאהרען אייניגע חכרותות פֿון עמיגראַנטען צו 15 ביז 20 פֿערוואַנען. לידער איז די געמיינדע נישט אימזשאַנד אַלע עמיגראַנטען צו שטיצען, און די אריינע עמיגראַנטען לידערן זיך אַן שרעקליכע צרות, ביז זיי קענען פֿון דאנען ווייטער פֿאהרען.

— די יודען אין גאַליציען האָבען לויט געזען גלייכע רעכטע מיט אַלע, נאָך באַכט לאָזט מען זיי נישט צו צי קיין שום עפֿענטליכען אָמט. לעהרער אין די גימנאַזיעס זענען סך-הכל דאָ 3 יודען. אין לעמבערגער געריכטספּרײז זענען דאָ צווישען 245 ראַטען (מיטגלידער פֿון געריכט) 4 יודען, און צווי-שען 131 סעקרעטאַרען — 8 יודען.

*

רוסלאַנד. — צווישען די הונגערדיגע אין בעסאַראַ-ביען. דר. אלענשטיין שרייבט דעם „וואַסחאָד“ אַז אויסער אין איז-מאַיל און לעאַוואַ האָט ער איינגעריכטעט ביליגע קיכען אין קיליאַ און באַלגראַד. דאָס געטען קאָסט גאַנץ ביליג — יעדע פּאַרציע דורכ-שניטליך צו 4 קאָפּ — און די זאך איז זעהר וויכטיג: צו געבען וועניגסטענס קינדער און קראַנקע וואַרעם עסען אין אַ שטיקעלע פֿלייש. אַלע נויטבעדערע-טיגע צו געבען עסען פֿון די קיכען — איז מען נישט אים שטאַנדיג. דאָס שטעמט זיך דערוואַקסענע מענשען צו עסען אין די קיכען און אייניגע מוז מען טראָגען עסען אַהיים, אין שטוב אַרײַן.

אומעטום ווי איך האָב געעפֿענט ביליגע קיכען זענען מיר די יודישע פֿרויען אין שטאַדט געקומען צו הילף. אויסער וואָס זיי האָבען איינגעריכטעט די קיכען פֿאַר אייגען געלט, און געגעבען זייערע נדבות אויף אויסהאַלטען די קיכען, פֿיהרען זיי אלליין די ווירטשאַפֿט, בעדיענען די קינדער און די קראַנקע און העלפֿען אין אַלעמען צו די קעכניס.

וועגען מאַנגעל פֿון געלט קענען מיר וועניג העלפֿען די נויטבעדערע-טיגע דורך פֿערשאַפֿען אַרבייט. לעה-עחה בעשטעהט די הילף אין דעם דאָס מען קויפט אַביסיל סחירה אָדער אַ פֿערד פֿאַר געפֿאַלענע סחורים ליד און פֿורמאַנעס. דער אַרומאָ וועלכער בעקומט דאָס פֿערד אָדער די סחורה איז זיך מחייב צו בעצאָהלען דערפֿאַר ביסליכעווייז. און מען הערט איהם אויך באַלד אויף צו געבען זיין „טיצע“.

ביז יעצט איז דער עולם געווען אין גרויס עגמת-צפּש וועגען טרוקעניש. און מען האָט מורא געהאַט עס זאָל נישט ווייטער זיין. אַזא שלעכט יאָהר ווי פֿאַר אַ יאָהרען. יעצט איז אימעטום געפֿאַלען רעגענס און די תּבואה וואַקסט אויס זעהר שטאַרק.

אלגעמיינע וועלט נייעס.

ענגלאנד. — די ענגלישע ארמיע. עס איז קורצליך ערשינען א בוך מיט דעם נאָמען „דער ריעז מיט די לעהמענע פֿיס“, אין וועלכען געט ווערט בעשריעכען דער ענגלישער חיל. דער מחבר אַ פֿראַנצויז קומט צום בעשלוס אַז ענגלאנד, וועלכע איז בעריהמט מיט איהר גרויסקייט און שטאַרקייט שטעכט באַמט אויף הײַנערשע פֿיסליך, ווייל איהר ארמע איז שוואַך און קען נישט בעשטעהן אין אַ מלחמה מיט אַ גרויסער מלוכה.

די גאַנצע ענגלישע ארמעע בעשטעהט אין גאַנצען פֿון 200,000 מאַן אין ענגלאנד איז נישט יערער מחויב צו דינען אין מיליטער, און די סאַל-דאַטען זענען אַלע „פֿרייוויליגע“, וועלכע טרעטען איין אין חיל מיט זייער אייגענעם רצון פֿאַר אַ געוויסען געהאַלט. די צייט פֿון דינענסט איז 12 יאָהר, פֿון זיי 4-6 יאָהר אין רעזערוו. רעזערוויסטען זענען דאָ סך-הכל 80,000 מאַן. אין מיליטער טרעטען איין על פי רוב אַרימע לייט, וועלכע זענען שוין אויסגעמאטערט געוואָרען אין די פֿאַבריקען אָדער האַכען זיך אויסגעוואל-גערט און פֿערלירען די כחות אין דער פֿרעמד און קענען נישט דערגרייכען קיין בעסערען מצב, עס זענען דאָ מעקלערס וועלכע געהען אַרום צווישען המון און רעדען איין יונגע לייט איינצוטערעטען אין חיל, צוואַנגנדיג גאַלרענע בערג. דער מענש וואָס זאָגט צו איינצוטערעטען אין חיל בעקומט אַ נאָגראַדע 1 שילינג, במשך פֿון 4 טעג קען ער נאָך חרטה האַכען, נאָר ער מוז בעצאָה-לען קנס 20 שילינג.

יעדער סאַלדאט בעקומט אַ שילינג אַ טאָג געהאַלט, נאָר פֿון דעם געלט מוז ער צאָהלען 98 שילינג מאָנאַטליך פֿאַר עסען, בעת אין אלע מדינות ווערען געקלויבען פֿאַר סאַלדאטען די געוונדעסטע מענשען, וועלכע האַכען אין דער ברוסט די ברייט פֿון 0,9 מעטער, קען מען נישט אין ענגלאנד שטארק מקפיד זיין אויף דעם, ווייל עס איז נישטאָ פֿון וואָס צו קלויבען. די ענגלישע סאַלדאטען זענען על פי רוב נישט שטאַ פֿון אויסזעהען און קענען נישט פֿער-טראַגען קיין שווערע ארבייט אָדער אסך געהען צו פֿוס.

צום מלוכה.

ווען דיין ברודער אַ געדריקטער
און געהויקערט און געבויגן
מיט אַ געלעך, דארען פֿנים
און מיט טרעהערען אין די אויגען
קומט צו דיר אַן עפֿים לייזען
פֿאַר זיין הויזגעזינד אויף ברויט
זיי וָשע מלִיָּה נישט קיין גילן —
שינד פֿון איהם נישט אַב די הויט.

אויב עס וועט די נויט איהם צווינגען
זיי עס טרעפט אין בייזען לעבען
דיר אַ מלִיָּה אַלס אַ משבֿון
סלעצטע בִּגְד אַנעקנעבען —
זאַלסטו נור דאס בִּגְד האַלטען
ביז עס וועט דער אַבענד קומען,
דען דאס בִּגְד איז זיין קאַלדער
און דו האַסט זי צוגענומען!
אַ זיין איינציגלעצטע קאַלדער
זאַלסטו איהם צוריק אומקעהרען:
ער ביי-נאכט וועט צו מיר וויינען,
קוועל נישט שווינגען ויגע טרעהערען!...
אברהם רייזען.

קאליקעס.

פון מ. ספּעקטאר.

VII

אין לאַווראָווע.

הירשעל האָט איצטער אויך ניט אויפֿגעהערט יעדען טאָג אריי-
קומען צו נחמן ליפשיץ אין הויז, פונקט ווי אין דער צייט ווען אידא

ווענע דוואריאנסטווא) ווערען פֿונדעסטוועגען נישט איינגעטרעטען אין די ירום
ביכער פֿון די עדעללייט.

*

דייטשלאַנד. — אין קאַניץ איז יעצט געווען גרויסע אנרוהען
וועגען דער עלילת-דם. דער המון האָט זיך פֿערזאמעלט אין די גאסען, גע-
וואָרפֿען שטיינער אין די יודישע הויזער און חרב געמאכט די יודישע שול. די
פאָליציי איז נישט געווען אים שטאַנד איינצושטילען דעם המון. דער מיניסטער
דעם אינערען האָט נאָך אַמאָל געשיקט דעם געהיימען אַבעררעגירונגסראט
מויבאך קיין קאַניץ. אויף דעם בעפֿעהל פֿון קייווער איז מאַנטאג דעם 11
יוני אָנגעקומען קיין קאַניץ אַ באַטאליאָן סאַלדאטען וועלכע האָט צוואַנגט דעם
המון, אויף די מויערען פֿון די הויזער האָט מען אַרויסגעהאַנגען מודעות, אַז
אויף „דעם בעפֿעהל פֿון קייווער“ ווערען די סאַלדאטען אַזוי לאַנג
בלייבען אין שטאָרט ביז מען וועט זיין זיכער אַז די רוהע וועט נישט מעהר
געשטערט ווערען, אויף דעם בעפֿעהל פֿון קייווער וועט די שטאָרט מווען טראַגען
די קאַסטען פֿון שיקען דאָס חיל קיין קאַניץ.

דאָס געריכט האָט אָנגעהויבען צו פֿיהרען אַ סלעדסטווא (אונטערזוכונג)
געגען קצב האַפּמאַן. דער סלעדאואַטעל רעכענט אַז האַפּמאַן האָט געהרגט
ווינטער'ן פֿאַר כעס ווייל ער איז געווען מקורב מיט זיינער אַ געליעכטע. די
אנטיסעמיטען זענען זעהר אויפֿגעבראכט אויף דעם געריכט און בעשיטען די
בעאמטע מיט זייערע וואָלען און קללות.

די אנרוהען אין קאַניץ האַכען געהאַט אַלע סימנים פֿון איין אַפֿענעם
בונט. מיט אַ טאָג פֿריהער זענען אַרומגעפֿאַהרען שליחים אין די אַרומיגע
דערפֿער און אויפֿגערייזט דעם עולם געגען יודען, און באלד אויף דעם אַנדרערן
טאָג איז אָנגעקומען אַ גרויסער עולם קיין קאַניץ און געגאנגען איבער די
גאסען מיט גרויסע געשרייען. די פאָליצייבעאמטע האָט מען געשלאָגען און די
ארעסטירטע האָט מען אויסגעריסען פֿון זייערע הענד. אין די יודישע הויזער
איז כמעט נישט געבליעבען גאנץ קיין איין שויב. בעוואַנדערס איז געווען גרויס
דער המון ביי דער שול, וואו מען האָט צובראָכען די טיהרען און די פֿענסטער.
דער אבגעפֿאַרענטער ליעב קנעכט האָט בשעת דער בעראטהונג
וועגען פֿערגרעסערען דעם פֿלאַט דערמאנהט די אנרוהען אין קאַניץ און גע-
זאָגט: „אונזער פֿלאַט העלפט יעצט מאכען אַרדנונג אין חינוך, איך לייזען אַבער
אין די צייטונגען, אַז אין דעם ציוויליזירטען קעניגרייך פֿרייסען אין קאַניץ, איז
אויסגעבראָכען אַ קריעג צווישען די בירגער. אין צעהנטען, אין עלפטען יאהר-
הונדערט האָט מען געזאָגט, אַז יודען דארפֿען האַכען קריסטענכלוט און דאס-
וועלכע זאָגט מען אויך אין לעצטען יאהר פֿון 19 יאהרהונדערט אין פֿרייסען,
וועלכעס וויל טראַגען די קולטור צו ווייטע פֿעלקער. פֿאַר, עס איז אַ חרפה אַז
אזעלכע זאכען זענען נאָך מעגליך! זענען נישט די מאוסע סצענעס אין קאַניץ
ערגער ווי אַלץ, וואס עס פֿאסירט אין חינוך?“

— גענעראל פֿערזאמלונג פֿון פֿעראייניגט „עזרא“ דעם
5 יוני איז געווען די גענעראל פֿערזאמלונג פֿון פֿעראייניגט „עזרא“ אין בערלין
צו אונטערשטיצען אַקערבויער אין ארץ-ישראל און סיריען. לויט דעם דין-וחשבון
פֿון פֿרעזידענט מאָריץ דאָרן איז אין יאָהר 1899 געשטיעגען די צאָהל
פֿון די מיטגלידער פֿון 3200 אויף 4005, און אין דעם אָנהויב פֿון יאָהר
1900 זענען צוגעקומען נאָך נייע חברים. די הכנסה איז פֿון 10.900 מאַרק
אָנגעוואקסען אויף 16,200 מ'. אויסער אייניגע קליינע הוצאות האָט מען אויס-
געגעבען דאָס גאנצע געלט פֿאַר דער קאַלאָניע „מחנים“, וועלכע האָט ביז
יעצט בעקומען 18,100 מ'. אויף ווייטער וועלען בעקומען אַ שטיצע די קאַלאָ-
ניע „בני יהודה“ און די ארבייטער קאַלאָניע „עזרא“. עס זענען געווען
לאנגע זכחים וועגען דעם פֿאַרשלאג צו געבען 1000 מ' אויף פֿאַבריקאציעס-
אונטערנעהמונגען אין ארץ ישראל, אייניגע זענען געווען דאגעגען, ווייל פֿאַב-
ריקאציען געהט נישט אריין אין דעם פֿראַגראם פֿון „עזרא“, מען האָט אַבער
בעשלאָסען יאָ צו געבען, ווייל די ענטוויקלונג פֿון פֿאַבריקאציען ברענגט אייך
נוצען דער קאַלאָניאציען.

— יודישע פֿרויען — פֿערייענערינס, אין דייטשלאנד
פֿערנעהמען זיך זעהר פֿיעל יודישע פֿרויען, גלייך מיט די קריסטליכע, מיט פֿער-
שיעדענע מלאכות. ביי 165,000 מענער וועלכע זענען עוסק אין פֿערשיעדענע
מלאכות און געשעפטען איז דאָ בערך 40,000 יודישע פֿרויען פֿערייענערינס.

ארץ ישראל. — קאראנטין אין ארץ-ישראל. אין פֿאַר-
סעיד איז דאָ אַ קראנקהייט, וועלכע האָט די סימנים פֿון דשומע און דארום
האָט די טערקישע ממשלה ארויסגעגעבען אַ בעפֿעהל אַז אלע שיפֿען וועלכע
קומען פֿון מצרים קיין ארץ-ישראל מוזען ווערען פֿערהאלטען 10 טאָג
אין דעם האפֿען, און די רייזענדע מוזען ווערען דעזינפֿיצירט. אין יפו ווערט
נישט געמאכט קיין שום דעזינפֿעקציען, און דארום געהען די שיפֿען פֿון מצרים
פֿריהער קיין ביירוט וואו זיי ווערען גערייניגט און פֿון דאָרט קענען זיי ערשט
געהען קיין יפו. די פֿאַסט מוז אויך פֿריהער געהען קיין ביירוט און דאָרט
דעזינפֿיצירט ווערען און נאָכהער קען זיי קומען קיין ארץ-ישראל.
דער דירעקטאָר פֿון „מקוה ישראל“ פֿאַהרט קיין קליינאזיען
צו בעזעהען די נייע קאַלאָניעס וועלכע האַכען זיך דאָרט געגרינדעט פֿון
רומענישע יודען.

עלטערן, דיזעלבע פראגע פֿרעגן זיך טויזענדער, טויזענדער יודען אָבער אלע צו שפּעט, כמעט יעדער יודישער יונגער מאן ווען ער געהט חתונה האָבען מיינט אזוי ווי דו איצטער, אז ער איז באַוואָרענט מיט פרנסה: אליין האָט מען אַ ביסל געלד, נדן נעמט מען, אויס-געקליידט איז מען, בעל-הבתישקייט האָט מען, די עלטערן העלפֿען אויך פֿון ביידע צדדים מיט וואָס מען קען נור, אין די ערשטע יאָהרען לעבט זיך טאַקע ניט שלעכט, מען מאַכט אַ געשעפֿט, יעדעס נייע געשעפֿט דרעהט זיך, די הוצאה איז קליין, דערנאָך ווערט אַ קינד אין נאָך אַ קינד, זיי וואַקסען, די הוצאה ווערט גרעסער, די עלטערן אָדער זיי זענען שוין אין דער צייט מעהר ניט דאָ, אָדער זיי ווערען מיעד העלפֿענדיג, עס וואַקסען שוין ביי זיי אונטער אַנדערע קינדער וואָס מען דאַרף העלפֿען. דאָס געשעפֿט מוז מען טרייבען גרעסער עס זאָל מעהר איינבריינגען, און מען טרייבט אזוי לאַנג דאָס געשעפֿט ביז עס מוז פֿאַלען, ערשט דאָן פֿרעגן מיר זיך, וואָס זענען מיר אָהן דעם געלד? דאָס הייסט, צו וואָס זענען מיר פֿעהיג אָהן געלד? און פֿעהיג זענען מיר צו קיין זאַך ניט, שטעל זיך פֿאַר אז מיר קענען אפילו ניט זיין קיין פֿעהיגע סוחרים... האָטש מסחר איז ספּעציעל אַ יודישער פֿאַך, און קיינער זאָגט אונז ניט אָב אין פֿעהיגקייטען אין מסחר, עס איז אָבער אַ גרויסער טעות; ווען מיר זאָלען ווירקליך זיין פֿעהיגע סוחרים, וואָלט דער מסחר אַנדערש ביי אונז געשטאַנען און עס קען זיין אז עס וואָלט זיך דאָן אזוי ביטער ניט געלעבט.

— מיט וואָס איז מײַן פֿאַטער אזא שלעכטער סוחר?

— ערשטענס רעד איך ניט פֿון דיין פֿאַטער, איך רעד בפֿלג. דיין פֿאַטערס געשעפֿטען האָט נאָך אָנגעדריעהט דיין זידע, דער עלטער זידע מיט די אמאָליגע מעטאָדעס וועגען מסחר, און דיין פֿאַטער דרעהט זיי מיט דעם זידענס מעטאָדעס, איך גלויב אז דיין פֿאַטער ביי זיינע אלע גרויסע געשעפֿטען, האָט קיין בעגריף ווי צו זיין אין דער היינטיגער צייט אַ סוחר... ער קען האָבען אַ סך געלד, גוטע אָדער שלעכטע געשעפֿטען, איך בין ניט קלאָר אין זיינע געשעפֿטען, נאָר אַ סוחר איז ער ניט...

נאָרש זענען ביי הירשעלען אויסגעקומען חיים'ס ווערטער, זיין פֿאַטער איז דער קלינסטער און פֿיינסטער סוחר אין שטאָדט — ער האָט געשעפֿטען מיט וואַרשא, מיט פעטערסבורג, ער בעגעגענט זיך אין דער וועלט מיט די לייטעשטע סוחרים, און דאָ קומט צוגעהן אזא פּוסטע פּאסנעק ווי חיים, וואָס איז געוועזען אַ סוחר ווי מען זאָגט „דריי טעג מיט אַ מיטוואָך“ און פֿערלאָרען דאָס געלד, און זאָגט אז אלע יודען קענען שוין קיין פֿעהיגע סוחרים זיין און מײַן פֿאַטער אויך ניט.

שפעטער, ד. ה. נאָך אידאָס לעצטען בריעף, וואו זי שרייבט אז זי רעכענט זיך פֿאַר גליקליך וואָס זי איז אוועקגעפֿאַהרען פֿון לאווראווע האָט הירשעל געפֿענעט זיין האַרץ פֿאַר אידאָס מוטער פעסיע.

זי האט זיך צווייגט פֿון גרויס גליק, הירשעלען פֿאַר איין איידעם, ר' קלמן לאוויצער פֿאַר אַ מחותן און ווער שמועסט נאָך שרה-פֿייגען פֿאַר אַ מחותנת'טע — וואָס קען נאָך זיין פֿאַר אַ גרעסער גליק.

הירשעל האט איהר דערצעהלט ווי ער „שטאַרבט“ נאך איהר טאָכטער, ער וויל פֿאַר איהר אַ חתן ווערען. ער פֿערלאַנגט ביי איהר קיין גראַשען נדן, אפילו מאַרגען וואָלט ער געשטעלט די הופּה, און ווי זי וועט זיין גליקליך ביי איהם, ער וועט זי נור טראָגען אין זיידען און אין סאַמעט, אלע טייערע זאַכען וועט ער פֿאַר איהר קויפֿען, צו די פֿנאים וועט ער איהר שיינקען אַ פֿאַר בריליאַנטענע-אויצענגליך און זיין מוטער האָט שוין אָנגעגרייט פֿאַר זיין כלה אַ ציטערשפּילקע געזעצט מיט 24 שטיינער.

פעסיע האָט זיך אויסגעוויזען, אז זי הערט די ווערטער אין חלום. ווען זי האט זיך אויסגעוויינט האָט זי הירשעלען געזאָגט.

— איך בין עס ניט ווערט ביי דעם וואָס לעבט אייביג, איך וועל זאָגען נחמנין און מיר וועלען שרייבען, זי זאָל קומען צופֿאַהרען איהר זאָלט פֿריהער איבעררעדען צווישען זיך און רעדען מיט דיין טאטען אין מאמען און אויב עס איז אָנגעצייכענט פֿון זיין ליעבען

איז געוועזען. ער האָט אליין געוואַרט און געהאַפֿט אויף אַ בריעף אז זי קומט צו הויז, נאָר אומזיסט, פֿון די בריעף צו איהם און צו איהרע עלטערן האָט ער געזעהן אז זי טראַכט גאָר ניט פֿון צו קומען אַהיים, איבערהויפט איז איהם ניט געפֿעלען איהר לעצטער בריעף וואו זי שרייבט צו די עלטערן אז זי רעכענט זיך פֿאַר גליקליך וואָס זי איז אוועקגעפֿאַהרען פֿון לאווראווע, זי אַרבייט, לערענט און זי לעבט מיט דער בעסטער האַפֿענונג אויף דער צוקונפֿט: הירשעלען שרייבט זי, אז ווען זי פֿיהלט זיך גוט, טראַכט זי נור וועגען איהם און וועגען זיין לאַגע; זי שרייבט אז זי וואָלט זיך באַמט געפֿיהלט גליקליך ווען ער זאָל שוין אויך עפּים אָנהויבען טהון, לערנען, אַרבייטען.

ביי זיין גרעסטען גליק, וואָס ער האָט געהאַט בעקומענדיג פֿון אידאָן בריעף, איז וועלכע ער האָט געפֿונען אזוי פֿיעל איבערגעבענדיג הייט, טרייהייט און פֿריינדשאַפֿט, פֿלעגט ער זיך פֿיהלען פֿאַר דעם אומגליקליכסטען פֿון איהרע „קינדערשע פֿלענער“, ווי ער פֿלעגט דאָס אָנרופֿען.

— וואָס וויל זי פֿון מיר? און וואָס ענדליך וויל זי פֿון זיך זעלבסט מאַכען, איך זאָל איצט אין די יאָהרען זיך זעצען לערנען, עפּים טהון, און וואָס זאָל ווערען פֿון מיר, וואָס זאָל איך פֿון זיך מאַכען, — ווייס איך אליין ניט, ווען זי זאָל דאָס פֿערלאַנגען צוריק מיט עטליכע יאָהר, וואָלט איך איהר צוליעב געטהון, דענסטמאָל וואָלט עס נאָך אפשר געפֿאַסט, אָבער ניט איצטער ווען אין בין שוין אַריבער די צוואַנציג יאָהר, וועלען מיינע עלטערען פֿערלאַנגען פֿון מיר איך זאָל חתונה האָבען, ווען איך האָב זי אזוי ליעב... אזוי ליעב... און וואָס וויל זי פֿון זיך מאַכען? אַ לעהרערין, ווי זי שרייבט אליין, ווען איך וועל אמאָל זיין אַ בעל-הבית, ווען איך וועל פֿיהרען אַ הויז און האָבען קינדער וועל איך מיט מײַן פֿערמעגען קענען האַלטען אזוינע דריי גווערנאַנטקעס, צו וואָס דאַרף זי זיין אַ גווערנאַנטקע אז זי קען זיין אַ בעל הבית'טע און האַלטען גווערנאַנטקעס, לעהרערענס?

ווען ער האָט אידאָן בעגלייט אויף דעם וואַגאל און זי האָט געזאָגט: „איך פֿאַהר, אין מוז פֿאַהרען, ניט דו קענסט מיך דערפֿון אָבהאַלטען“, איז איהם פֿינסטער געוואָרען אין די אויגען; איבער איהרע חברת'עס, מיט וועלכע זי איז געוועזען פֿערנומען ביים געווייגענען זיך, האָט ער מיט איהר פֿיעל ניט געקענט רעדען, „איך וועל דיר וועגען אלעם שרייבען“ האָט זי נור געענפֿערט. באַלד נאָך איהר אוועק-פֿאַהרען האָט ער געפֿענעט זיין ביטער האַרץ פֿאַר איהר שוואַגער חיים'ען, נאָר ווי פֿערוואַנדערט איז ער געוואָרען אז חיים האָט גע-האַלטען מיט אידאָן.

— זעהר קלוג, זעהר גלייך, וואָס זי וויל זיך ניט אזוי גיך פֿער-שלייערען דעם קאַפּ, האָט ער געזאָגט, זי וועט דאָס גליק קיין מאָל ניט אָנווערען, זי האָט זיך געהאַט פֿון וועמען אָבצולערנען, זי האָט געזעהן וואָס איהר שוועסטער, מײַן פֿרוי, האָט געמאַכט פֿאַר אַ גליק, וואָס מען האָט געהאַפּט און זי אזוי יונג פֿערשלייערט, ווי שען איז זי אמאָל געוועזען, ווי גליקליך האָט זי זיך דאָן געפֿיהלט און ווי זעהט זי איצט אויס? ... מײַן האַרץ ווערט מיר צוריסען קוקענדיג אויף איהר, אָבער איך קען גאָר ניט העלפֿען, האָטש קענסט מיר גלויבען איז איך האָב מײַן פֿעריל איצטער אויך ניט וועניגער ליעב און בין זיך גרייט פֿאַר איהר מקריב זיין ווי דו פֿאַר אידאָן... מיט ליעבע אונ געטריישאַפֿט אליין קען מען נאָך ניט מַפְרִינֵם זיין אַ פֿרוי מיט קינדער און פֿאַר זיי שאַפֿען אַ גליקליך לעבען.

— ווער זשע דען קען גליקליך מאַכען אַ פֿרוי אז ניט איך איינ-ציגער זון פֿון רייכע עלטערן? האָט הירשעל איהם דערויף געענפֿערט.

— יא, דו ביזט אפשר גערעכט, אָבער ווי דו האָסט מיר אליין דערצעהלט האָט זי דיך געפֿרעגט איין פֿראַגע: „וואָס ביזט דו, היר-שעל, אָהן דעם געלד?“ דיזעלבע פֿראַגע האָב איך זיך אין די לעצטע שווערע יאָהרען ניט איין מאָל געפֿרעגט, נאָר צום בעדויערען איז שוין געוועזען צו שפעט, איך האָב שוין געהאַט דאָן אַ פֿרוי מיט קינדער. דיזעלבע פֿראַגע האָט זיך אויך צו שפעט געפֿרעגט מײַן שווער, וואָס האָט זיין וועלט, זיינע יאָהרען פֿערבראַכט אלס נאָמֶן ביי דינע

פֿון איין מין. יעדעס טהיער ציהט צו זיין אייגענער קליינער חברה; עס געלויבט זיך איהם אָבער נישט אַריינצוטערעמען אין איין אַנדער חברה, ווען זי בעשטעהט אפילו אויך פֿון דעם אייגענעם מין, צו וועלכען ער גע-הערט אָן. איין אויסנאָהמע דערפֿון מאַכען די, וועלכע לעבען חבֿרות-ווייז נור אַ קורצע צייט, ווי די וועלף, למשל, אדער די שטרויס־פֿויגעל. די לעצטע לעבען פֿאַמיליענווייז אין די צייטען פֿון אייערלעגען. שפעטער קלייבען זיי זיך אין סטאַדעס זעכציג־ווייז אָדער מעהרער צוזאַמען, נאָר די סטאַדעס בעשטעהען נישט די גאַנצע צייט פֿון איינע און די זעלבע שטרויס־פֿויגעל. צייטענווייז רייסען זיך אָב עטליכע פֿון זיי און שטעהען צו צו אַנדערע סטאַדעס. ביי חיות אָבער מיט טיעפֿע חבֿרה'שע געפֿיהלען איז די ליעבשאַפֿט צו דער אייגענער סטאַדע אַזוי שטאַרק, דאַס יעדעס טהיער קריגט אַ שטאַנאַ צו חיות פֿון איין מין, וועל-כע געהערען נישט צו דער אייגענער סטאַדע. בעקאַנט זענען דערמיט די מוראַשקעס (אמייזען).

אין קאַנסטאַנטינאָפּאל האָט יעדער גאַס איהרע אייגענע הינד, וועלכע פֿערלאָזען זי בֿלעט נישט אויף איין מינוט; און אוינד און וועה איז צו יענעם הונד וועלכער פֿערבלאַנדזעט פֿון זיין גאַס אין אַ פֿרעמדע. "איך האָב אָפֿט געזעהן", שרייבט האַקלענדער — ווי אויף אַזאַ בלודנעם הינד פֿלעגען בעפֿאַלען טויזענדער גאַסהינד און פֿלעגען איהם צורייסען שטיקערווייז, אויב ער האָט נישט בעוויזען זיך צו ראַטעווען דורך אַ וַיִּבְרַח... דיזעלבע פֿיינדשאַפֿט צו די, וואָס זענען נישט פֿון איין קאַמפּאַניע" קען מען בעבאַכטען ביי אונזערע הויפֿישע הינד. ביי די עלעפֿאַנטען, וועלכע לעבען סטאַדעסווייז, איז קיין גרויסער חילוק נישט אויב די חברה בעשטעהט פֿון צעהן, צוואַנציג אָדער טויזענד קעפּ. יעדע סטאַדע איז אַ וועלט פֿאַר זיך, וועלכע לאָזט צו זיך אַ פֿרעמדען נישט צו. קיין זייטיגער עלעפֿאַנט קען נישט האַבען קיין צוטריט צו אַ עלעפֿאַנט-טען־סטאַדע, און דער וועלכער האָט געהאַט דאַס אומגליק אָבגעשיידט צו ווערען פֿון זיין סטאַדע איז אַ פֿערפֿאַלענער; ער וועט שוין אייביג זיין אַ אָנגעזונדערטער. און אויב ער וועט זיין אַ פֿעל־העזאָ און וועלען צושטעהן צו אַ נאָדער סטאַדע וועט מען איהם מִקְבַּל־פֿנים זיין מיט די שענסטע קלעפּ. אפילו גקבות, וועלכע זענען בֿיטער רעהיגע און שטילע חיות שלאָגען איהם מיט זייערע האַבאַטעס. (ברעהס, דאַס טהיער־לעבען). די שנאה פֿון איין סטאַדע צו דער אַנדערער דערמאָהנט אונז אָן די פֿיינדשאַפֿט צווישען די קליינע שבתים ביי די ווילדע פעלקער, און אָן די אונפֿריינדליכקייט וועלכע בעשטעהט נאָך ער־היום צווישען פֿער־שיערענע פֿעלקער.

מיט דעם הייסען צובונד־געפֿיהל צו דער חבֿרה שטעהט אין נאָהענטער קרובות־שאַפֿט נאָך אַ אַנדערעם געפֿיהל, ווי די סימפּאַטיע ד. ה. דאַס מיטגעפֿיהל מיט די ליידען פֿון זיין חבֿר; אַזאַ געפֿיהל גע-פֿינט מען נור ביי חבֿרה'שע טהיערען. אויב איך לעב אין אַ חברה און נור צו לייעב דער חברה, פֿערשטעהט זיך מִמִּילאַ, דאַס איך קען נישט קוקען גלייכגילטיג אויף דאַס, וואָס טרעפֿט זיך אין דער חברה. יעדער חבֿרה'שער שאָרען אָדער נומצען האָט אַ ווירקונג אויף מִיך אליין, דאַס גליק פֿון דער חברה איז מִיין גליק און דאַס אומגליק איז פֿאַר מיר אויך אַ אומגליק. צוליב דער מלחמה פֿאַר'ן לעבען האָט זיך דאַס מיטגעפֿיהל געמוזט פֿריהער אויסבילדען אין די טהיערעשע חבֿרות, וועלכע לעבען מיט דעם צוועק זיך איינער די אַנדערע בעפֿער צו שיטצען פֿאַר גע-פֿאַהרען. נאָר דאַס מיטגעפֿיהל קען מען אויך געפֿינען ביי סטאַדעס, וועלכע האַבען נור דעם צוועק זיך צו דערלייכטערען די אַרבייט ביי זוכען פֿון לעבענסמיטעל. עס זענען בעוואוסט געוואָרען פֿאַקטען, דאַס וועלף שפּייזען זייערע עלטערע ברידער, וועלכע האַבען שוין קיין צייה-נער נישט. דאַס אייגענע ווערט דערצעהלט וועגען הינד, גרויסע מייז און פֿערד. דער קאַפּטאַן סטענסביערי האָט געפֿונען ביים זאַלצמער אין יוטאַ (צפון־אַמעריקאַ) אַ אלטען בלינדען פעליקאַן (פֿויגעל). ער איז געווען זעהר פֿעט, און ווי עס ווייזט אויס האַבען איהם חבֿרים געבראַכט שפּייז און גוטע שפּייז. ווי ווייט מען העלפֿט זיך איינער דעם אַנדערע קען מען זעהן ביי די וואָראָנעס (ראבען) און די שוואַלבען. ביכנער בריינגט אין זיין בוך "ליעבע און ליעבע־לעבען אין דער טהיערוועלט"

נאָמען, וועל איך אודאי זיין גליקליך זעהן מיין אידאטשקען פֿאַר אַ שנור ביי שרה־פֿייגען.

— איך האָב שוין גערעדט מיט איהר פֿאַר איהר אוועקפֿאַהרען. — שוין גערעדט, פֿאַרוואָס זשע איז זי אוועקגעפֿאַהרען? האָט פעסיע פֿערוואנדערט געפֿרעגט און טרויריג געוואָרען. — איך ווייס נישט פֿאַר וואָס, זי האָט געזאָגט אז פֿאַהרען מוז זי נאָר זי וועט מיר פֿון אלעם שרייבען.

נחמן, ער איז אין אלעמען שולדיג, אַט דעם אלטען נאָר קענען די קינדער אויף דעם פֿייער אַרויפֿפֿיהרען, זיי געהען מיט'ן קינדערשען שכל און ער מיט די גרויע האָר געהט זיי נאָך. איך האָב אָבער גע-זאָגט, געשריען און געוויינט זי זאָל נישט פֿאַהרען, ווי מִיין האַרץ האָט מיר געזאָגט אז זי דאַרף נישט פֿאַהרען. נאָר איך וועל איהר שרייבען זי זאָל באלד קומען, איך וועל איהר דעפּעשיערען; און זי וועט באלד קומען. וואָס מיינען זיי, איך וועל אליין נאָכגען זייערע קעפּ, אַזוי אַרמ מִיך נישט, זאָלען זיך קינדער נאָריש מאַכען, זאָלען זיי נישט פֿאַלגען דער מאַמען, אָבער ווען עס קומט די גוטע שעה אַ קינד צו לייטען מאַכען, דענסטמאָל בין איך אַ מאַמע, ביז הונדערט און צוואַנציג יאָהר. ער מיינט איך וועל אליין געהן נאָך זיין קאַפּ נאָך, פֿראַ איהם וואָלט נאָך פֿעריל עד היום געזעסען אַ מויד. אז עס קומט אַ קינד חתונה צומאַכען דאַרף איך איהם שיקען אַ חתונה־בילעט גלייך ווי אלע געבעטענע געסט, וועט ער קומען אויף דער חתונה. ביי פֿערעלען איז אַזוי געווע-זען, און אי"ה ביי אידאטשקען וועט אויך אַזוי זיין, איך וועל נאָר ביי איהם נישט פֿרעגען, איך בין ב"ה אַ מאַמע ביז הונדערט און צוואַנציג יאָהר, איך האָב אויך אַ דעה... וויפֿעל האָט מִיך געזונד געקאַסט ביז איך האָב אידאטשקען אויסגעהאַרעוועט, וויפֿעל בלוט האָב איך פֿער-גאַסען, נישט איצט געדאַכט מאָלען, פֿאַקען־שטעלען, שקארלאטינע, שקרופֿעל, מאַנדלען אין העלזל, ווער קען זיך דען אָנגעדענקען? ווער איז די נעכט איבער איהר נישט געשלאָפֿען? איך מיט מיינע טרעהרען האָב זי יעדעס מאָל אויסגעבעטען ביי דעם וואָס לעבט אייביג... איך וועל איהר באלד שרייבען, איך וועל דעפּעשיערען.

(פֿאַרטעטצונג קומט)

די חבֿרה'שע געפֿיהלען אין דער טהיער־וועלט.

II.

עס פֿערשטעהט זיך, דאַס די מלחמה פֿאַר'ן לעבען ווירקט אויף די אָבגעזונדערטע טהיערען נאָר אַנדערש ווי אויף די חבֿרה'שע. זייער נשמה איז עפעס נאָר אַ נאָדערע. די ביידע מִיני טהיערען אונטערשיידען זיך פֿון איינאַנדער מיט זייערע זעעלישע אייגענשאַפטען, מיט זייער כאַ-ראַקטער. פֿריהער פֿאַר אלע זעהט מען, דאַס די ערשטע האַבען איינער דעם אַנדערען פֿיינד תּכִּלִּית שטאַנאַ, זיי זענען די גרעסטע ענאָאיסטען. ד. ה. פֿיהלען נור זיך און זייער אייגענע טובה. למשל, די שפינען, פֿון וועלכע מיר האַבען שוין פֿריהער געשמאָעסט שפּאַרט מען זיי איין צוזאַמען ווערט תּיפֿה צווישען זיי אַ מלחמה אויף לעבען און טויט. פֿונקט דעם ה'פֿך זעהן מיר ביי די חבֿרה'שע טהיערען. עס פֿערשטעהט זיך מִמִּילאַ, דאַס אין זייער כאַראַקטער ליגט דער וואונש צו לעבען קאַמ-פּאַניעס־ווייז. פֿאַר אַ חבֿרה'שעם טהיער איז נישט קיין גרעסערע פֿיין, ווי צו לעבען אָבגעשיידט, איינער אליין. די האַלבֿפֿערווילדערטע אַקסען פֿון דרום־אַפֿריקאַ קענען זיך נישט צושיידען מיט זייערע סטאַדע, און ווען דאַס צושיידענעם דויערט צו לאַנג — פֿערטראָגען זיי דאַס נישט. אז מיר בעקלערען, דאַס די לייבען לויפֿען שטענדיג אויף די וועלכע שיי-דען זיך אָב פֿון דער טשערעדע און מאַכען פֿון זיי אַ גוטען סוף, פֿער-שטעהען מיר פֿאַר וואָס דער פֿערווילדערטער אַקס האָט מורא זיך צו דערווייטערען פֿון זיין חבֿרה. דען נור די קענען בלייבען לעבען און לאָזען אַ דוח, וועלכע האַבען ליעב דאַס צוזאַמענלעבען מיט דער חברה און דערווייטערען זיך נישט פֿון איהר.

דאַס פֿערגעניגען אָבער, וועלכעם חבֿרה'שע טהיערען שפּירען פֿון דעם צוזאַמענלעבען מיט זייער גלייכען בעציהט זיך נישט אויף אַ לע חיות

נאָר זייערע קולטורליך האָבען שוין נישט אויסגעדריקט אַ אומעט נאָר פֿריידע.

דאָס מיטגעפֿיהל, דער צובונד צו די מיטגלידער פון איין קבוצה האָט אויך זיינע גרענעצען. די אינטערעסען פון דער קבוצה שרענקען איין דאָס געפֿיהל. אויבען אָן שטעהט דאָס גליק פון דער קבוצה, דערנאָך זאָרנט מען זיך פֿאַרן אייגענעם ברודער. אזוי איז ביי די מענטשליכע קבוצות, אזוי געפֿינען מיר אויך ביי די חברה'שע טהיערען. די חברה זאָנט זיך נישט נור אָב פון די וועלכע שטעהען אויסער זייטס, נאָר אויך פון די וואס געדפֿינען זיך אין איהר מאַכט מען אַ גיכען סוף, ווען דאָס פֿאָדערט דאָס גליק פון דער קבוצה. ווען פֿערוואַנדעטע אָדער קראַנקע טהיערען ציהען צו, צו דער חברה רויבט היערע, צערעמאניעט זיך נישט די חברה מיט איהרע געפֿעהרליכע מיטגלידער; זי טרייבט זיי אַרויס אָדער דערהרגעט זיי. בוקסטאָן האָט דאָס געזעהן איינמאָל ביי די קאַראָלינער פּאַפּוגאַיעס. דאָס אייגענע און צולעב עהנליכע אורזאָכען טהוען דאָס נאָך היינט אַסך ווילדע פֿעלקער. און נאָך מיט 1800 יאָהר צוריק פֿלענען די גערמאַנען (פון וועלכע עס שטאַמען אָב די היינטיגע דייטשען) צו הרגענען זייערע אַלטע לייט וועלכע האָבען שוין נישט געטויגט צו קיין אַרבייט. ווען דאָס צו-בונדגעפֿיהל צו דער חברה איז געווען אויסגעבילדעט קומט עס אזוי ווייט, דאָס פֿירט צו ראַטעווען איינעם פון די מיטגלידער שויןט מען נישט דאָס איי-גענע לעבען. עס זענען בעקאַנט הונדערטע מעשאות פון הינד, וועלכע האָ-בען זיך געאַפּפֿערט צולעב אַנדערע. אויבען האָבען מיר בעשריעבען דאָס אויפֿאַפֿערן זיך פון ראַבען. נאָר דאָס אייגענע געפֿינען מיר פֿאַמעט ביי אלע חברה'שע טהיערען. נאָר דאָס אייגענע געפֿינען מיר פֿאַמעט ביי מאַראָלישע געפֿיהלען, געוועהנטליך, די מאַלפּעס. ברעהם האָט איינמאָל אָנגעטראָפֿען אין אַבעסיניען אַ סטאַדע מאַלפּעס, וועלכע זענען אַריבער-געגאַנגען איבער אַ טהאַל. עטליכע פון זיי זענען שוין אַריבער דעם טהאַל, נור אַ טהייל פון זיי איז נאָך געבליבען. אויף די איבערגעבליבענע זענען אָנגעפֿאַלען יאָגדיהינד, נאָר פֿון די פֿעלדען האָבען זיך אומגע-קעהרט אייניגע זכרים פון די אַלטע מאַלפּעס און אָנגעהויבען צו ברומען מיט אַזא קול, דאָס די הינד זענען צולאָפֿען. דערנאָך האָט מען ווידער אָנגערייצט די הינד, נאָר דער גרעסטער טהייל מאַלפּעס איז שוין געווען אויף די פֿעלדען בערג. אונטען זענען נור געבליבען עטליכע מאַלפּעס און צווישען זיי האָט זיך איינגעפֿונען איינע אַ גאַנץ יונגע, פון אַ מאַנאַט זעקס נישט מעהר. "ווי נור זי האָט דערזעהן די הינד", — דערזעהלט ברעהם, — האָט זי אָנגעהויבען הויך שרייען. און איז גיך אַרויפֿגעשפרונגען אויף אַ שטיין. דאָ זענען די הינד איהר בעפֿאַלען. מיר האָבען שוין גע-האַפֿט צו פאַנגען די יונגע מאַלפּע, נאָר דאָ האָט עפּיס פאַסירט נאָר אַ אונערוואַרטעטע זאַך. אויף דער אַנדער זייט באַרג האָט זיך בעוויזען איינע פון די שטאַרקסטע מאַלפּעס. דאָס איז געווען אַ "ער". ער איז אַראָב שטאַלן מיט אַ געפֿיהל פון זיין אייגענער וויכטיגקייט און נישט שיינ-קענדיג אונז מיט אַ בליק איז ער פֿאַרביי פֿאַר אונז און איז געגאַנגען גלייך אַהן שרעק אויף די הינד, וואַרפֿענדיג אויף זיי מוראדיגע בליקען. פֿון די מוראדיגע בליקען זענען די הינד געוואָרען ווי "אַבעהנדיג". די מאַלפּע איז פאַמליך צוגעגאַנגען צו דער יונגע מאַלפּע אויפֿן שטיין, האָט זי אַ גלעט געגעבען און איז אַוועק אין איינעם מיט איהר צום אָרט פון וואָס זי איז געקומען פֿערביי די הינד, וועלכע זענען געוועזען אזוי צו-טומעלט, דאָס זיי האָבען נישט געפֿונען קיין האַרץ אָבצוהאַלטען דעם העל-דישען בעשיצער מיט זיין קליינעם בעשיצטען.

עס בלייבט אונז צו רעדען ווענען נאָך צוויי געפֿיהלען, וועלכע עס בילדען זיך אויס ביי חברה'שע טהיערען צולעב זייער חברה'שע לעבען: העלדענטהום און דאָס עהרגעפֿיהל.

עספינאָס אין זיין בוך: "דאָס חברה'שע לעבען ביי טהיערען" ווייזט אונז ווי עס שטאַרקען זיך די ליידענישאַפֿטען ביי מענטשען און טהיערען אין חברה'שע לעבען. און וואס גרעסער די חברה איז, אַלס שטאַרקער ווע-רען די ליידענישאַפֿטען. אַ גוטער רעדנער וועט גיכער ריהרען אַ גרויסע געוועלשאַפֿט איידער אַ קליינע, און אויך די געוועלשאַפֿט ווירקט אויף דעם רעדנער. וואס גרעסער זי איז וועט אַליין פייערדיגער און הייסער זיין די רעדע זיינע. דאָסזעלבע זעהן מיר אויך ביי טהיערען. דאָס

אזעלכע ביישפיעלען וואָס פֿערנעהמען פֿאַרן האַרצען, דאָס דער לעזער וועט שוין אונז מוהל זיין, ווען מיר וועלען דאָ אייניגע פון זיי איבער-געבען וואָרט ביי וואָרט:

"מיט אייניגע יאָהר צוריק, דערזעהלט ברעהם, האָב איך געזעהן אַסך וואַראָנעס, וועלכע האָבען לעבענדיג און האַסטיג זיך געדערהט אַרום די וואַרצלען פֿון אַ בוים אוואו עס איז געווען זייער קאָלאָניע. איך האָב אָנגעהויבען נאָכצוקוקען און האָב דערזעהן טיעף צווישען די וואַרצלען פֿון בוים אַ אַלע וואַראָנע מיט צושאַסענע פֿליגלען און אַ פֿערוואַונד-דעטען-פֿוס. די וואַונדען פֿון דער קאָליקע זענען כמעט געווען פֿערהיילט: זעפֿון קען מען זעהן, דאָס די חברים האָבען דעם קראַנקען געבראַכט שפּייז אַפֿאַר וואָכען נאָכאַנאַנדער. זיי פֿערלאָזען קיין מאָל נישט, שרייבט ווייטער ביכנער, אַ קראַנקען חבר, אפֿילו דענמאַלסט נישט, ווען די וואַראָנע איז געטראָפֿען געוואָרען פֿון אַ קויל. דער וואָס ווייט ווי זיי ציטערען פֿאַר אַשאַס וועט פֿערשטעהן, ווי שווער דאָס איז פֿאַר זיי, זיי פֿליהען, שפּרינגען אַרום די פֿערוואַונדעטע און סטאַרען זיך ווי מעגליך איהר בעהילפֿיג צו זיין. ווען ביי דער געטראָפֿענער זענען נור פֿערוואַונדעט די פֿליענלעך און זי קען זיך נאָך ווי עס איז בעוועגען דערמוטהיגען זיי איהר מיט זייער געשריי, פֿליהען אַרום איהר און סטאַרען זיך זי צו צווינגען זיך ווי עס איז אויפֿצוהויבען אין דער הויך". גירטאַנער דער-זעהלט, ווי אַ גאַנצע קאָמפּאַניע וואַלד-ראַבען (גאַלקי): פֿאַרבייפֿליהענדיג האָבען זיך פֿלוצלינג אַלאָז געטהון צו דער ערד, ווייל זיי האָבען דערהערט דעם יאָמערגעשריי פֿון אַ פֿערוואַונדעטען וואַלד-ראַבען, ביי וועלכען עס זענען געוועזען צושלאָגען ביידע פֿליענעל. זיי האָבען אָנגעווענדט אַלע כוחות איהם אויפֿצוהויבען, איהם מיט צו געהמען מיט זיך, דערביי האָבען זיי זיך געסטאַרעט איהם אויפֿצוהויבען מיט די שנאָבלען פֿאַר די פֿליענלעך. און נור בשעת זיי האָבען איינגעזעהן אז דאָס איז אונמעגליך זענען זיי ווייטער אַוועקגעפֿלויגען. זשעסע דער-זעהלט, דאָס, בשעת איינער פֿון זיינע אַרבייטער האָט געהאַלטען אין דער האַנד אַ אונטערגעשאַסענע וואַראָנע האָט זיך די גאַנצע צייט גע-דערהט אַרום איהם אַ אַנדער וואַראָנע און האָט זיך אזוי ניעדריג אַרונד-טער געלאָזען, דאָס זי האָט פֿאַמעט בעריהרט מיט די פֿליגלען דעם אַרבייטער. זי האָט געהאַפֿט, ווי עס שיינט, ווי עס איז צו העלפֿען דער אַרימער פֿריינדיג. און אפֿילו דענמאַלסט, בשעת די וואַראָנע, שוין אַ טויטע, איז געהאַנגען אויף אַ שטאַנג אין פֿעלד, זענען צוזאַמגעגעפֿלוי-גען איהרע חברים און האָבען אַ בעקוקט פֿון אַלע זייטען. ערשט, בשעת זיי האָבען איינגעזעהן, דאָס עס איז שוין מעהר קיין האַפֿונג נישטאָ זי צו בעלעבען, זענען זיי אַלע צוזאַמען אַוועק געפֿלויגען פֿון פֿעלד, דער וואָס ווייט, וואָס פֿאַר אַ פּחדניגע די וואַראָנע איז, בשעת זי זעהט נור פֿון דערווייטענס אַ מענישען מיט אַ ביקס, וועט פֿערשטעהן וואָס פֿאַר אַ וואַונדער דאָס איז.

ווי גרויס דאָס צובונדגעפֿיהל איז ביי שוואַלבען צו איינאַנדער — איז שוין לאַנג בעוואוסט. מען קען בריינגען טויזענדער ביישפיעלען. מיר וועלען זיך נור בעגעניגען מיט איין געשיכטע פֿון אַ פֿאַריזער שוואַלב, וועלכע האָט זיך פֿערפֿלאַנטערט מיט די פֿיסליך אין אַ שטור אויף אַ קאַרגיז פֿון אַ גרויסע געביידע. דערנאָך, ווי זי האָט זיך שוין שטאַרק אָנגעמאַטערט איז זי געבליבען היינגען אויפֿן שטור און האָט פֿון צייט צו צייט אַרויסגעלאָזען אַ יעמערליכען געשריי. אַלע שוואַלבען פֿון האַלב-פֿאַריז זענען צונויפֿגעפֿלויגען אויף איהר געשריי און האָבען מיט זייערע קולטורליך אויסגעדריקט רחמנות און אַ געפֿיהל פֿון שטאַרקער צוטראַגענהייט. נאָך דעם ווי זיי האָבען געטומעלט און געצווישטערט אַ וויילע האָט איינע פֿון זיי, ווי עס ווייזט אויס — געפֿונען אַ מיטעל, ווי צו בעפֿרייען די פֿריינדיג און האָט עס מודיע געווען די אַנדערע. באַלד דערנאָך האָבען זיי זיך אויסגעשטעלט אין איין צייל און איטלעכע פֿון זיי פֿאַרבייפֿליהענדיג, פֿלעגט אַ זעין טהון מיטן שנאָבל די שטור און דערביי זיך געסטאַרעט צו טרעפֿען מיטן שנאָבל אַ געוויסע שטעלע. דער סוף איז געווען דאָס צולעב די פֿעראייניגטע קרעפֿטען פֿון די שוואַלבען איז די שטור געוואָרען איבערגעהאַקט און די געפֿאַנגענע בע-פֿרייט געוואָרען. די שוואַלבען זענען נאָך געבליבען אַ וויילע צוזאַמען,

מענטש אליין, דער קרוין פון דער נאטור. נאך דעם וואס איז אויבען געזאגט געווארען זעהט מען דאס אין דעם לעבען פון טהיערען געפֿינען מיר אזוינע פֿאקטען, וועלכע ערלויבען אונז צו פֿיהרען א פֿער-גלייך צווישען דער מאַראל פון די אונגעבילדעטע פֿעלקער און די טהיער-רען. נאך מעהר אין נומע געפֿיהלען שטעהען די טהיערען ניט אסך ווייט אָב פון אזעלכע הויכע פֿעלקער ווי די גריכען און די רעמען. די מאַלפּע, וועלכע שטעלט איהר לעבען אין געפֿאָהר צוליעב א יונגע מאַלפּע, די וואַראַנע וועלכע פֿערגעסט אָן די קויל פון ביקס און סטאַרעט זיך אַרױס צוראַטעווען א פֿריינדיק, טהוען די זעלבע העלדענטהאט פֿון א מענטשען, וועלכער געהט אין א ברענעדיגעס הויז, כדי צו ראַטעווען א קליין קינד אין וועג. און אפילו דער אָקס וואָס דערשלאָגט א קראַנקע קוה, כּײַנצו ראַטעווען די סטאַדע פון געפֿאָהר טהוט דאָס אייגענע, וואס אָסך ווילדע פֿעלקער האָבען נאך ניט לאַנג געטהון. דערפֿון זעהען מיר, דאָס די ערשטע וואַרצלען פון מוסר און גוטע מדות געפֿינען זיך שוין אין די הערצער פון די חברה'שע טהיערען, און נעהמען זיך נור דערפֿון, וואָס דאָס לעבען פון יעדען טהיער איז שטאַרק צוזאַמענגעוואַקסען מיט דער חברה, וואו עס האַדעוועט זיך אויס.

דער לעזער וועט איצט מודה זיין, ווי וויכטיג עס איז צו שטודיר-רען דאס לעבען פון די חברה'שע טהיערען. צוליעבע אזא לימוד דער-געהען מיר צו דעם גרונד פון אָסך געפֿיהלען, וועלכע האָבען זיך ביי מענטשען אזוי הויך ענטוויקעלט.

פֿריהער, אז מיר האָבען געמיינט, דאָס די גוטע מדות וואָס מיר האָבען, האָבען מיר נור געקראַנען דורכ'ן אייגענעם שכל, זענען אָסך זאכען אונז געווען אונפֿערשטענדליך. פֿון וואַנען נעהמט זיך דאָס מיטגעפֿיהל? האָט מען געפֿרעגט און מען האָט געענפֿערט: ווייל דער שכל האָט גע-ווירען דאָס מיטפֿיהלען בריינגט נומען. קיינער איז ניט זיכער פֿאַר קרענק און שמערצען, און דעריבער מוז איך מיטפֿיהלען, למען, ווען איך וועל ליידען זאָל מיר איין אנדערער מיטפֿיהלען. קיינעם האט אָבער אזא ענטפֿער ניט בעפֿריידיגט אין גאַנצען, ווייל מיר ווייסען ווי וועניג ביים מיטפֿיהלען שפיעלט א ראַליע דער געדאַנקען פֿון ניצליכקייט. אנדערע האָבען געענפֿערט: מיר פֿיהלען דעריבער מיט, ווייל ביים צוועהען פון פֿרעמדע שמערצען לעבען מיר אליין דורך די אייגענע שמערצען, האָטש אין שוואַכערען אופן. אָבער דער ענטפֿער האָט אויך ניט בעפֿריידיגט. ווייל עס איז בעקאַנט דאָס אונזער מיטגעפֿיהל בעציהט זיך ניט אויף אלע מענטשען גלייך. די אייגענע רעמען, וועלכע פֿלעגען אָפּפֿערן זייער לעבען, כדי צו שיצען זייערע אייגענע בירגער פֿלעגען מיט קאַלטען בלוט זיך צו קוקען, ווי טויזענדער מענטשען פֿון פֿרעמדע פֿעלקער הרגנען זיך איינער דעם אנדערען אין די רעמישע צירקען. און נאך היינט ווייס יעדער, דאָס ניט אלע מאַל פֿיהלען מיר א מענטשען פֿון איינאָדער פֿאַלק אזוי מיט, ווי א אייגענעם. אלע די קשיות ווערען רעכט דערנאָך ווי מיר זע-נען בעקאַנט געוואָרען מיט די חברה'שע אינסטינקטען ביי טהיערען. דאָס מיטגעפֿיהל איז א אינסטינקט, וועלכער האָט זיך ביסליכווייז ענטוויקעלט צוליעב דעם חברה'שען לעבען וואָס איז אויך נור געוואָרען צוליעב דער מלחמה פֿאַר'ן לעבען. דאָס מיט געפֿיהל בעווייזט זיך פֿון זיך אליין ניט פֿרעגענדיג דעם שכל, ניט צוגליעדערענדיג די שמערצען וואָס מען זעהט פֿאַר זיך, עס טרעט אויף און צווינגט אונז צו טהון, אַקוראַט ווי אין בער-שטימע צייטען פון יאָהר פֿערלאָזען די פֿויגלען זייערע געסטען, ניט פֿערשטעהענדיג פֿאַר וואָס, ניט קלערענדיג, וועלכען וועג זיי ווילען פֿליהען. נאך גאָר ניט לאַנג האָט מען געזעהן, כדי צו פֿערקלענערען דעם הילוק צווישען מענטשען און טהיער אינפֿאָווייזען וואָס פֿאַר א גרויסע ראַלע עס שפיעלט אין לעבען פון די טהיערען דער פֿערשטאַנד, דער שכל, ווייל מען האָט געמיינט דאס דער מענטש לעבט וועניג מיט אינסטינקטען נאָר מיט דעם שכל. היינט ווייסען מיר ווי פֿיעל אינסטינקטען עס געפֿינען זיך אין מענשליכען לעבען און דערום קוקען מיר זיך צו מיט דעריזעלכע פֿונג צו די אינסטינקטען אין טהיערלעכען.

גאָר א בעזונדערע וויכטיגקייט האָבען פֿאַר'ן מענטשען די חברה-שע אינסטינקטען: מיטגעפֿיהל, עהרגעפֿיהל, דער אינפֿלוס פון די אַרומיגע, אָדער די "חברה'שע מיינונג". א. ע.

העלדענטהום פון יעדער מוראַשקע שטאַרקט זיך אין דעם אופן, דאָס וואס מעהר חברים זי זעהט אַרום זיך, אַלין העלדישער ווערט זי אין איהרע אלע אַרבייטען; אומגעקעהרט ווערט זי אַלין מעהר אָבגעלאָזען, וואָס וועניגער מוראַשקעס עס געפֿינען זיך נעבען איהר. איטליכער בער-וואָהנער פֿון א געדיכטער מוראַשקען-קאַלאָניע איז אָסך העלדישער פֿאַר זיין גלייכען וואָס געפֿינט זיך אין א שטערען. די זעלבע מוראַשקע, וועלכע וועט זיך צעהן מאַל לאָזען צו הרגנען, ווען זי געפֿינט זיך אונ-טער אָסך פון איהרעם גלייכען ווערט מיט איינמאָל א גרויסער פֿחֶדן, צי-טערט פֿאַר די קליינסטע געפֿאָהר, וויבאַלד זי איז אליין, אָדער וויבאַלד זי דערווייטערט זיך א 20-30 אַרשין פֿון איהר היים. ווייטער האָט מען בעמערקט, דאס כמעט ביי אלע חברה'שע טהיערען איז די הָעֶזָה זעהר שטאַרק, עס פֿערשטעהט זיך מ'מילא, דאָס וואו עס געפֿינט זיך העזה שטאַרקט זיך אויך דאָס העלדענטהום. די אנדערע סבה צוליעב וועלכע עס שטאַרקט זיך דאָס העלדענטהום איז דאָס עהרגעפֿיהל. ווענען דיעזעס געפֿיהל האָט מען נאך וועניג געשריבען. נאָר מיר ווייסען, דאס די פֿון אונזערע הויזטהיערען, וועלכע האָבען פֿריהער געלעבט סטאַדעסווייז און שטעהען אויף א הויכען מַצָב אין פֿערשטאַנד און שכל פֿיהלען זעהר גוט, בַּשָּׁעֵת מען לויבט אָדער זידעלט זיי, ווי, לְמִשָּׁל, דער הונד, דאָס פֿערד, דער עלעפֿאַנט. אנדערש געפֿינען מיר ביי דער קאַץ, וועלכע איז קיינמאָל ניט געווען קיין חברה'שעם טהיער. זי שטעהט אפילו אויך זעהר הויך אין פֿערשטאַנד, אָבער זי איז שוין כמעט גלייכנילטיג צי מען לויבט זי אָדער זידעלט זי. ברעהם שרייבט ווענען פֿערד: די ליידענשאַפֿטליכ-קייט ביי'ן לויפֿען, זייער גאָה, זייער איידעלע האַלטונג מוז זיך איטליכען וואַרפֿען אין די אויגען, ווער עס האָט געזעהן יאָגד-פֿערד אין צירק אָדער ביי'ן לויפֿען אויף געוועט. אויפֿן ערשטען צייכען זענען זיי שוין פֿאַרטיג אויף צו לויפֿען. זיי הירושענען פֿרעהליך און שלאָגען מיט די קאַפֿיטעס אונגעדול-דיג אויף דער ערד. זיי האָבען אויף זיך קיין רייטער, קיינער טרייבט זיי ניט, קיינער גיט זיי ניט צו פֿערשטעהן ווענען וואס רעדט זיך דאָ. זיי ווייסען אליין ניט וואָס זיי האָבען צו טהון. איטליכע פֿון זיי ווערט אויפֿגערענט און רעגט אויף די אנדערע אַרום, און די וועלכע קומט די ערשטע צום ציעל דריקט אויס איהר פֿערגעניגען און האָט הנאה פון דעם לויב, וואָס מען גיט איהר. דאָס פֿערד פֿערשטעהט זעהר גוט צי מען לויבט עס און פֿיהלט דאָס, נאָר מען מערקט ביי איהם ניט קיין קנאה און שנאה צו דעם זענער. דאָס עהרגעפֿיהל קען איהם אפילו אַמאָל שאַדען ברענגען, ווייל עס וויל זיין צוערשט ביי'ן ציעל און עס וואַלט זיך אָנגערעיסען ווען מען זאָל עס גיט איינ-האַלטען... ביז וואָס פֿאַר א הויכער מַהֲרָה איז ענטוויקעלט דאָס עהר-געפֿיהל ביי א ענגליש יאָגד-פֿערד! און מיט וואָס פֿאַר א צופֿריעדענהייט קוקט אויף זיך א פֿערד פֿון א גענעראַל. עס פֿערשטעהט, אז עס מוז עפֿים זיין גיט אָבי וואָס, אז עס מוז צו זיך גיט האָבען אזוי גיך א גליי-כען, ווען מען האָט איהם געגעבען אזא עהרע.

איצט זעהען מיר וויפֿיעל איידעלע אינסטינקטען בילדעט אויס דאָס חברה'שע לעבען. איבערגעבענהייט צו דער געזעלשאַפֿט, מיטגעפֿיהל מיט דעם צווייטען, דאָס געפֿיהל זיך צו אָפּפֿערן לטובת הכלל, העלדענ-טהום, עהרגעפֿיהל; געראָד די פֿינע מדות, וועלכע זענען געוועזען די געריהטעסטע ביי די גריכען און די רעמען, וועלכע שעצען זיך אס העכסטען ביי אלע פֿעלקער, וואָס געפֿינען זיך נאך אין נאַטירליכען צו-שטאַנד. און אפילו היינט ווערען זיי מעהר געשעצט פֿאַר די געפֿיהלען וועלכע הָבֵּען זיך שפּעטער אויסגעאַרבייט ביים מענטשען, ווי למשל, מעסיגקייט, ענוות, ציבטיגע אויפֿפֿיהרונג א. ז. וו. די ערשטע געפֿיהלען זענען טיעף איינגעוואַרצלעט אין אונזער חברה'שע נאטור, מיר קענען זיך פֿון זיי ניט אָבזאָגען און דעריבער האַלטען מיר זיי הויך, אַקוראַט ווי מיר האַלטען פֿאַר שלעכט און אונמאַראַליש אַרע די געפֿיהלען וועלכע זענען געגען א חברה'שען לעבען, ווי ענאָאִיזם, אַכְזָרִיּוּת, פֿיינדשאַפֿט צו מענטשען, פֿחֶדנות א. ד. גל.

נאָר אויב מיר געפֿינען ביי טהיערען גוטע מדות איז שוין דער אונטערשיעד צווישען זיי און דעם מענטשען גוט אזוי גרויס. געוועהנטליך מיינט מען דאָס צווישען מענטשען און טהיערען איז דאָ א קרובות-שאַפֿט אין דעם געבוי פון קערפּער און אין עטליכע גייסטיגע פֿעהיגקייטען. דאָס אָבער מאַראל, גוטע מדות און גוטע געפֿיהלען האט נור דער

פיר די הונגער'גע אין בעסאראביען :

חנה בת שמעון 1 ר"כ, "בת יהודה" 1 ר"כ, לאה לעווית 50 קופ',
חנה בת צבי 50, רחל פרייס 50, חנה וידנהאר 25, פריידה קישנער 25,
פרדל לעווית 25, גאלדע טאקער 25, מרים קרעמער 25, שרה לעווין 25,
קופ' ס"ה 5 ר"כ.

חברת אחיאסף מברכת בברכת מו"ט את ה' א. ר. מאשעוויצקי
לכלולתו עם ב"ג חיה שרה בק ונדבה למוזרת ספר דברי הימים ב"ה
מבש"ן לטובת ביה"ס ביפו.
הנני מברך בברכת מו"ט את ידידי א. ר. מאשעוויצקי בוילנא
לכלולתו עם ב"ג חיה שרה בק ואת ידידי הסופר ה' א. ליבושיצקי לכלולתו
עם ב"ג יהודית צייטלין ונדבתי לזכרון 50 ק' לטובת הרעבים בבסאראביע.
אלכסנדר כהן.

עם איז ארום פון דרוק

דער ערשטער וויפוסק

בלעטער

פון אמאגבוך פון איש יהודי

אינהאלט פון ערשטען וויפוסק:

(ח) א איד א רמאי. חיה'לע היילמאן.
(ט) יהודית. רעגענט זינגער.

אילוסטראציעס:

(י) אם ירדן.
(יא) אברהם און מלכי צדק.
(יב) שלמה און מלכת שבא.

(א) פראגראם איש יהודי.
(ב) ווי דארף מען שרייבען? דירעקטער האכגייסט.
(ג) אנאפאענער קבר. יהודית האכגייסט.
(ד) נח"ס קאסטען. איש יהודי.
(ה) דום דום" קאילען. אינוענער ראדאוויץ.
(ו) "ליריט" כעמיקער אנאליזין.
(ז) אמלחמה אין וועלכע עם גיסט זיך טייכען - וואסער.
בן-ציון האפמאן.

עם דרוקט זיך דער צווייטער וויפוסק פון די

בלעטער

אינהאלט פון צווייטען וויפוסק:

(ו) זינדיגע שניידער. רייזענדר לאטמאן און יוריסט
גערעכטיגער.
(ז) לקוי חמה און לקוי לבנה. לעהרער וועלטמאן.
(ח) יהודית (פארטועצונג). רעגענט זינגער.

(א) זעלבסט הילפע. דירעקטאר האכגייסט.
(ב) אנאפאענער קבר (פארטועצונג). יהודית האכגייסט.
(ג) די מלחמה אין אפריקא. קארעספאנדענט ניימאן.
(ד) גליקליכע נומערן. בוכהאלטער שיפריין.
(ה) פליישיגע פוטער. כעמיקער אנאליזין.

פרייז: 50 וויפוסקען, וועלכע וועלען זיך דרוקען יעדער וואך אויפוסק 4 רובל.

פאר 5 רובל בעקומט מען אויסער די 50 וויפוסקען, פון די בלעטער אויך די

זעלטענע פארבען קארטינע, אלעאגראפיע,

די חשמונאים

די קארטינע וועט מען גלייך ערהאלטען.

דער אדרעס פון העראויסגעבער:

Л. А. Рабиновичу, С.Петербургъ, Торговая 17.

L. Rabinowitz, St. Petersburg, Torgowaja 17.

J. B. Sakolsky, Antwerpen (Belgien) Rue du Grand Chien 2

Изданіе Товарищества „АХІАСАФЪ“

Бесѣды о еврействѣ.

Подъ этимъ названіемъ имѣетъ появиться всѣмъ цѣлая серія брошюръ, составляющихъ лекціи, читанныя д-ромъ П. А. Ямпольскимъ въ Кіевѣ. Вышелъ изъ печати и поступилъ въ продажу во всѣхъ книжныхъ магазинахъ

I-ый выпускъ

подъ названіемъ:

Вступительная бесѣда.

Цѣна 15 коп., съ перес. 17 коп.

Находится въ печати и въ скорости появится въ продажу:

II-ой выпускъ:

подъ названіемъ:

Вторая бесѣда о еврействѣ.

Цѣна 15 коп., съ перес. 17 коп.

Главный складъ и изданіе

ИЗДАТЕЛЬСТВО „АХІАСАФЪ“ ВАРШАВА

Твердая № 6.

Вышла изъ печати и появилась въ продажу новая книга:

М. М. Марголинъ

**ОСНОВНЫЯ ТЕЧЕНІЯ ВЪ ИСТОРИИ
ЕВРЕЙСКАГО НАРОДА**

цѣна 50 коп. съ перес. 56 коп.

Книгопродавцамъ и сіонистическимъ кружкамъ значительная уступка!!

Выписывать можно исключительно у

Товарищества „Издательство Ахіасафъ“
ВАРШАВА.

Аין בוכהאַנדלונג פֿון „הברת אחיאסף“ איז צו בעקומען די לעצטע עקזעמפלערען פֿון בעקאנטען ווערק

דאס הייליגע לאנד

פֿערשידענע ארטיקלען ליעדער און ערצעה-
לונגען וועגען ארץ ישראל.

הערויסגעגעבען פֿון בערטהע פֿלעקסער אין ישראל נאראדיצקי.

אין דעם זאמעלבוך געפינען זיך ארטיקלען פֿון די דאָזיגע שרייבער: בריינין ר. בוכבינדער א., בת-מלכה, גאלדפֿאדען א., דיוענהאָף מ., זאמאשצשין פ., טרובניק י., פֿרוג ש., פֿיליפּזאהן ל., צונזער אליקים קאפלאן י., ראבניצקי י. ח., ריזבערג י. און פֿעל אנדערע.

פרייז 1,50 רובעל מיט פארטא.

Издательство Ахіасафъ, Варшава.

! די לעצטע נייעס !

נאכט-גאז-קיצע מיט „א פליטע אָהנע קנויט“ „Удобство“

בעקוועמליכקייט פֿיר דער ווירטשאַפֿט. עס קען גאָנצליך פֿערטרעטען די עכטע ענגלישע קיצע, מען קען אויף איהר קאָכען גלייכצייטיג 2 גרויסע כלים און מען קען רעגולירען דאס וידען.

די קיצע איז זיכער פֿון צופֿעללע און ביים שטארק-סטען פֿייער פֿערניצט די „Удобство“ אין א שטונדע פֿיר 1 קאָס, נאָכט און דערביי גיבט עס קיין גערוך.

פרייז מער שטיק מיט איבערזענדונג אין אירומעאיש רוסלאנד:

Nr. 1 „וויעדא“ 2 רובל

Nr. 2 „אַריאָן“ גרויסער פֿארמאט (רעגולירט דאס וידען) 3 „

Nr. 3 „אוראָבסטווא“ מיט א פליטע 3 „

Nr. 4 „אודאָבסטווא“ מיט פֿערגרעסערטע פליטע און צוויי קארפוסען 5 „

מיט נאכנאמה (Налож. платож.) מיט 10 קאס, מהייערער.

אויף ווייטערע ערטער אין רוסלאנד ווירד פֿערזענדעט נור געגען ערהאל-מען 25% פֿון דעם פרייז אלס האנדגעלד.

I. Французу Варшава Дольгая 51.

אפאטהעקע פון א.פ. קאוואלסקי

ווארשא, גראניצשנא שטר' Nr. 10

בעזיצט איין פֿאַרראַטה פֿון פֿרישע אין דעם 1900-טען יאהר, געשעפטע-נאטור-ראלנע מינעראל-וואסערען, אויך קינסטליכע, פֿערפֿערטיגט אויסשליסליך מיט דעסטילירטע וואסער, וועלכע איז ריין פֿון אנשטעקענדע באקטעריען.

הודעה !

התמונות הנכונות של הגרש"מ זצ"ל שנדפסו ע"י נכדו ה' יוסף מאהליווער והיו בידי למכירה נמסרו עתה לה' בן ציוני ניימארק בבריס קד ליטא ובידו ימצאון כל דורשיהו.

יצחק ניסנבוים מביאליסטאק.

והיו עיניך רואות את מורד !

הנני מתכבד להודיע לכל המוקירים את שם הגאון ראשון לציון רבנו שמואל מאליווער זצ"ל, כי תמונתו הנכונה שנדפסה ע"י נכדו מר יוסף מאהליווער נמסרה עתה למכירה לי הח"מ. מחירה 50 קאפ. עם פארטא. לאגדות ציוניות וגם דמו"ס הקונים לא פחות מעשרים וחמשה עק"ז ינתן ראבאט הגון. ברגשי כבוד וברכת ציון בן ציוני ניימארק.

הארדעסא :

Бенціону Неймарку, Брестъ-лит.

Андреевскій (Куяльницкій)

ЛИМАНЪ

(Курортъ) въ Одессѣ

На первой классной дачѣ „MEMORIA“

Профессора мнемоники

С. ФАЙНШТЕЙНА

Отдаются роскошно меблированныя квартиры въ наемъ.

Вся дача прекрасно обставлена; порядокъ вездѣ и во всемъ образцовый, согласно новѣйшимъ требованіямъ гигиены и санитаріи. На протяженіи всей дачи устроены красивыя англійскіе и французскіе декоративныя сады, а на горѣ новыя аллеи съ видомъ на лиманъ и окрестности.

На дачѣ 8-10 мѣстная американка и 4-хъ мѣстный экипажъ (милордъ для надобностей гг. нанимателей).

Объ условіяхъ найма можно узнать въ „Бюро мнемоники“ профессора Файнштейна, Дерибасовская ул., пассажъ № 1 (телефонъ № 199).

Механическо-Токарное Заведеніе
АДОЛФА ШТЕЙНКЕ
Въ Варшавѣ, улица Лешно, № 18.
Имѣются балансовые прессы, штандарты и т. п. Принимаетъ также починки разнаго рода машинъ, а равно и предметовъ входящихъ въ составъ механизмовъ.

цѣны умѣренныя.